www.e-rara.ch

[Liber decretorum, sive Panormia]

Ivo

[Basel], [6.-7. März 1499]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-16276

Incipit liber sextus

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ex quo talia predicare ceperint: vel excõmunicatus vel exut⁹ eſt ſeu antiſtitis ſeu clerici dignitate. hũc in noſtra cõmunione ⁊ durare manifeſtum eſt: nec iudicamus eum eſſe remotũ: quia non poterat quemquã eius remouere ſententia qui ſe iã prebuerat ipſe remouendum

¶ Idem ad clerum conſtantinopolitanum.

¶ Non habentur excõmunicati qui ab hereticis excõmunicantur. xxiiij. q. j. ca. Aperte inquit.

Aperte inquit ſedis noſtre ſanxit auctoritas: nullum ſiue epiſcopũ. ſiue clericum ſiue profeſſione aliqua chriſtianum qui a neſtorio vel eius ſimilibus ex quo talia predicare ceperunt: vel ſuo loco vel cõmunione deiecti ſunt: vel eiectum vel excõmunicatũ videri. Sed hi omnes in noſtra cõmunione fuerunt ⁊ hucuſq; perdurant: quia neminem deicere vel remouere poterat qui p̄dicãs talia titubabat. Intellexiſti imperator ex ſupra memoratis non potuiſſe: vt non dicamus prelatum ſuum ſaltem quemlib; remouere qui fuerant olim remoti. nec deicere quemquã iam ante ſunt ꝓſtrati

¶ Ex decretis Gelaſij pape. Cap. II

¶ Audientiam ſuam negat qui excõmunicationis ſue cauſam agere intra annũ differt. xj. q. iij. c. Quicunq;.

Quicunq; igit̃ intra anni ſpacium ciuiliter ſiue publice cauſam ſuam coram ſuis excõmunicatoribus non peregerint: ipſi ſibi audientie clauſiſſe aditum videãtur. qđ ſi obſtinato animo ſine cõmunione defuncti fuerint: nos illius cauſam iuxta beati leonis predeceſſoris nr̃i ſententiam: diuino iudicio reſeruantes quibus viuis non cõmunicauimus mortuis cõmunicare non poſſumus.

¶ Explicit liber quintus.

Incipit liber ſextus

De nuptijs et matrimonijs

¶ Ex libro ꝯſtitutionū.II. Capl.VIII
¶ Iſtam diffinitionē habemꝰ inſtiti.de nup.in prin cipio ꝛ.xxix. q.j.in principio.et.c. illud quoqꝫ ex tra de preſumptionibus.

Nuptie ſiue matrimoniū eſt viri mulieriſqꝫ coniūctio: indiuiduā conſuetudinē vite continens.

¶ Ex cōcilio hilerdenſi Cap.III.
¶ In diebꝰ quadrageſime nuptias celebrare nō licꝫ .xxxiij.q.iiij.c. Nō optet.

Quod nō opteat a ſeptuageſima vſqꝫ ad octauas paſce et tribꝰ ebdomadibꝰ añ feſtiuitatē ſcti iohis ꝛ ab aduentu dñi vſqꝫ poſt epiphaniā nuptias celebrare: qd ſi factū fuit ſepent. ¶ Rñſa nicol.ad ꝯſul.burga.C.XLVIII

¶ De eodem eadē cauſa.ꝛ.q.c.nec vxorem.

Nec vxorē ducere nec ꝯuiuia facere in qdrageſimali tēpore vel ꝯuenire poſſe nullatenꝰ arbitramur.

¶ Auguſtinꝰ de ꝯflictu vitioꝝ atqꝫ vtutū.Ca.XXII
¶ Nō tribuit licētia nubēdi q̄ ꝯtinētiā ſeruare decreuerūt.xxvij.q.j.c.nubēdſ.

Nubēdi licētia quibuſdā tribuit hoc ē q̄ vginalē vel caſtimoniā vidualē nequaqꝫ pfeſſi ſūt.quibuſdā aūt nō tribuit.i.qui vginales ꝛ ꝯtinētes eē decreuerūt. Fornicatio aūt nlli ipune ꝯcedit ¶ Ex decr.ormiſde pa. C.VI

¶ Nuptias occultas celebrare non licet.xxx.q.v.nullus

Ut nullꝰ fidelis cuiuſcūqꝫ ꝯditiōis ſit:occulte nuptias faciat ſed benedictiōe a ſacerdote accepta publice nubat in dño ¶ Ex concilio arelatenſi .Cap.VI

¶ Sine publicis nuptijs nullus ducat vxorē.xxx.q.v.c.Nullum

Nullū ſine dote fiat ꝯiugiū iuxta poſſibilitatē fiat dos: nec ſine publicis nuptijs.quiſquā nubere vel vxorem ducere pſumat ¶ Nouellaꝝ cōſtitu.Cap.I.

¶ Iſtud capitulū habet.xxx.q.v.c. Si quis.

Si qs diuis tactꝭ ſcpturis iurauerit mulieri ſe eā legitimā vxorē habituꝝ vel ſi i oratorio tale ſacrm dederit ſit illa lagittima vxor: q̄uis nulla dos nulla ſcriptura alia interpoſita ſit

¶ Iſidorus de officijs libro.II.Capitulo.XVI.

¶ Quare femine velant̃ dum maritant̃.xxx.q.v.c.Femine.

QVod femine dũ maritant̃ iõ velant̃ ſcilicʒ vt nouerint ſemꝑ ſe viris ſuis ſubiectas eſſe ⁊ hũiles. Iteʒ. Quod nubẽtes poſt benedictionẽ vita vno q̃ſi inuicẽ vinculo copulant̃. videlicet iõ fit:ne cõpagem ꝯiugalis vnitatis dirũpant. At vo qđ ea vita cãdido purpureoq̃ colore ꝑmiſcet̃. Candor quippe eſt mũdicia vite:purpurea ad ſanguis poſteritatẽ adhibet̃: vt hoc ſigno ⁊ ꝯtinẽtia:⁊ lex tenenda ab vtriſq̃ admoneat̃ ad tẽpus:⁊ poſt hec reddendũ debitũ nõ negetur. Itẽ. Qđ in primis nuptijs anulus a ſpõſo ſponſe dat̃: fit hoc nimiꝝ vel ꝓpter mutue dilectiõis ſignũ:vel ꝓpter id magis vt eoꝝ pignore eoꝝ corda iungant̃. Vñ ⁊ in q̃rto digito anulus inſerit̃ ideo quia in eo vena quedaʒ vt fertur ſanguinis ad cor vſq̃ perueniat.

¶ Reſponſa Nicolai ad conſulta burgaroꝝ.

¶ Nupcie publice celebrari debent.xxx.q.v.c.Noſtrates.

NOſtrates tã mares quã femine non ligaturã aureã vel argenteã aut ex quolibet metallo cõpoſitã:qñ nuptialia federa ꝯtrahũt in capitibꝰ defferũt. Sed poſt ſpõſalia q̃ futurarũ nuptiaꝝ ſunt ꝓmiſſio:federa q̃ʒ ꝯſenſu eoꝝ qui hoc ꝯtrahũt:⁊ eoꝝ in quoꝝ ſunt poteſtate celebrant̃:⁊ poſtq̃ arris ſponſam ſibi ſpõſus ꝑdigitũ fidei a ſe anulo inſignitam deſpõderit:dotẽq̃ vtriq̃ placitã ſponſuſq̃ eius cũ ſcripto pactum hoc ꝯtinẽte corã inuitat; ab vtraq̃ parte tradiderit: aut mox aut apto tꝑe ne videlicʒ ante tꝑs lege definitũ tale quid facere p̃ſumãt ambo ad nuptialia federa ꝑducunt̃:⁊ primuʒ quidẽ in eccleſia dñi cũ oblationibꝰ quas offerre debent deo ꝑ ſacerdotis manũ ſtatuunt̃:ſicq̃ demũ benedictionem ⁊ velamen celeſte ſuſcipiunt.

¶ Auguſtinꝰ de libro.IIII.confeſſionum.

¶ Quare ſponſe poſt pactum.non ſtatim tradantur.xxvij.q.ij.c.Inſtitutum. Nã gratior eſt fructus q̃ ſpes ꝓductior edit. Item a ſimili fideiuſſor nõ debet ſtatim venire cũ ſacco paratus.l.quod dicimus.ff.de ſoluci.

INſtitutum eſt vt iam pacte ſponſe non tradentur ſtatim ne vilem habeat maritus datam:quã ſuſpirauerit ſponſus dilatam.

¶ Pandectaꝝ libro.XXIII.Titulo.I.

¶ Habet. l. in ſponſalib⁹. ff. de ſponſalibus

In ſponſalib⁹ ꝯſenſus eoꝝ exigendus eſt quoꝝ in nuptijs deſideraẗ. Intelligiẗ tamē filia ſemꝑ patri ꝯſentire niſi euidenter diſſentiat.

¶ Sponſalia ꝯſenſu filie ꝯtrahuntur que filia pr̄i ꝯſentire oportet licet contradicere poſſet ſi haberet iuſtā cām ꝯtradicēdi. l. ſponſalia cū ſe. ff. eodem.

·§· Item: Spōſalia ſicut nuptie ꝯſenſu fiunt cōtrahentium ⁊ ideo ſicut nuptijs: ita ſponſalib⁹ filia familias ꝯſentire oportet. Que patris voluntati nō repugnat: cōſentire intelligiẗ. Tunc aūt diſſentiendi a patre licētia cōcediẗ: ſi indignus moribus vel turpis ſponſus ei a patre eligiẗ. Filio familias diſſentiente: ſponſalia eius nomine fieri nō poſſunt. Item

¶ Habet in. l. in ſponſalibus ſecūdo. ff. de ſponſalibus

·§· In ſponſalib⁹ ꝯtrahendis etas ꝯtrahentiū diffinita nō eſt vt in matrimonijs. Quapropter a primordio etatis ſponſalia effici poſſunt: ſi modo id fieri ab vtraqꝫ ꝑſona intelligaẗ. id ē ſi nō ſint iuniores quā ſeptem annis

¶ Ambroſi⁹ ad virginitatē exhortationē: li. II. qn̄ fiat ꝯiugiū

¶ In deſponſatione ꝯiugiū inijtiaẗ. xxvij. q. ij. c. cū inijtiaẗ ꝑmū. vel ſic. Coniugalis pactio non virginitatis defloratio ꝯiugiū facit

Deſponſata viro cōiugis nomē accepit. Cū em̄ inijtiatur ꝯiugium cōiugij nomē aſſumiẗ Nō em̄ defloratio virginitatis fecit ꝯiugium ſed pactio ꝯiugalis Deniqꝫ cū cōiungiẗ puella cōiugiū eſt non cū viri āmixtione cogſcitur. ¶ Iſidorus ethimolo. libro. ix. Cap. VIII.

¶ A ꝑma fide deſponſatiōis ꝯiuges veri⁹ appellanẗ. xxvij. q. ij. c. Coniuges

Coniuges verius appellāẗ a prima diſponſationis fide qꝫuis adhuc inter eos ignoretur cōiugalis cōcubitus.

¶ Auguſtinus de bono cōiugali

¶ De eodem eadem cauſa ⁊ q. c. coniunx. Coniugium fit etiam abſqꝫ carnali cōmixtione ⁊ concubitu.

Coniunx vocaẗ a prima diſponſationis fide: quā concubitu nec cognouerat: ne fuerat cogniturus nec ꝑierat nec mēdax erat cōiugis appellatio: vbi non fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. Propter qđ fidele cōiugium parentes xp̄i ambo vocari meruerunt: ⁊ nō ſolū illa mater verūetiā ille pater eius ſicut cōiunx matris eius vtrunqꝫ mente ⁊ non carne

¶ Ambroſius ad paternum

¶ Cum deſponſata fuerit tradita ꝛ in vſum deducta rite coniunx appellat. xxvij q. ij. ca. Si quis.

Si quis deſponſata ſibi ꝛ tradita vtatur: coniugium vocatur.

¶ Exempla ſiricij pape Capitulo. IIII. ad hinnirium epiſcopum terraconenſem.

¶ Puellā alij deſpōſata alter accipe nō valet. xxvij. q. ij. c. de ꝯiugali

De coniugali autem violatione requiſiſti: ſi deſponſatam alij puellam alter in matrimoniū poſſit accipe tale ꝯiugium anathematizamꝰ, et hoc ne fiat modis omnibus inhibemꝰ: quia illa benedictio quā nupte ſacerdos imponit: apud infideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt ſi vlla trāſgreſſione violetur.

¶ Ex concilio anchiritano. Cap. X.

¶ Puelle diſpēſate priorībꝰ reddende ſunt eadē cā ꝛ q. c. deſponſatas

Deſpōſatas puellas ꝛ poſt ab alijs raptas placuit erui et eis reddi quibus ante fuerant deſponſate etiam ſi eis a raptoribus vis illata cōſtiterit

¶ Conciliū. iiij. cartha. Caplo. XIIII.

¶ Quō ſponſus ꝛ ſponſa ad benedictionē accedāt. xxvij. q. ij. c. Sponſus

Sponſus ꝛ ſpōſa cum benedicēdi ſunt a ſacerdote a parentibus vel paranimphis offerant in eccl'ia ſacerdoti Qui cū benedictionē acceperint eadē nocte ꝓ reuerētia benedictiōis in virginitate permaneant

¶ Ambroſius ſup epiſtolā. I. ad corinthios

¶ Quibus tpibus debēt ꝯiuges ſe abſtinere. xxxiij. q. iiij. c. Si cauſa

Si cauſa ꝓcreandorum filiorum ducitur vxor: nō multum tempus conceſſum videtur ad vſum ipm: quia et dies feſti ꝛ dies ꝓceſſionis ꝛ ipa ratio conceptus ꝛ partus iuxta legem ceſari tempibus his debere monſtrant

¶ De adulterinis cōiugijs auguſti. Li. II.

¶ Secunda coniugia ſicut ꝛ prima licita eſſe probantur. xxxj. q. j. c. deꝰ maſculū

Deus qui maſculū et feminam ꝓpagandi generis cā nuptiali caſtitati ꝯiunxit: ꝛ ſecundas nuptias que in vnoquoqꝫ teſtamento permittuntur licitas eſſe monſtrauit.

¶ Ex decretis Leonis pape. Ca. XVIII

¶ Illa mulier non pertinet ad matrimonium cum qua non celebrat nuptiale miniſterium. xxvij. q. ij. c. cum ſocietatis

Cum ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit: vt preter ſexus cõiunctionem nõ habent in ſe nuptie cõiunctionis xp̄i ⁊ eccleſie ſacr̄m: dubium nõ eſt eã mulierem nõ pertinere ad matrimonium in qua docetur nuptiale non fuiſſe miniſterium.

¶ Ambroſius ſuper lucam libro primo

¶ Partus feminarũ erit ſola cauſa nubendi. xxxij. q. ij. c. Pudor

Pudor eſt feminis nuptiarum premia non habere quibus hec ſola cauſa eſt nubendi

¶ Libro ſecundo.

¶ De eodem eadem cauſa ⁊ q. ⁊ c. §. jtẽ dum

Dum coniugij premium ⁊ gratia nuptiarum partꝰ ſit feminarũ nõ mediocris eſt cauſa: vt virginitas marie falleret p̄ncipem mũdi ¶ Hieronimus

¶ De eodem eadem cauſa ⁊ q. ca. ſicut in fine cũ ſuis ꝯcor. in g. ver. veniale

Debent ergo ſibi cõiugali non ſolum ipſius ſexus ſui cõmiſcendi ſꝫ fidem liberorũ ꝓcreandorũ cauſa quia prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas verumetiã infirmitatis inuicem accipiende ad illicitos cõcubitus euitandos: mutuã quodãmodo ſeruitutem: vt ſi alteri eorum continentia perpetua placeat niſi alterius ꝯſenſus nõ poſſit. Item. Reddere vero debitum coniugale nullius ẽ criminis: exigere autem vltra generandi neceſſitatem culpe venialis.

¶ Auguſtinus de bono coniugali.

¶ Coniuges ſunt qui cauſa ſolius incontinentie ſibimet inuicem copulant̄. xxxij. q. ij. ca. Solet.

Solet autem queri: cū maſculus ⁊ femina nec ille maritus: nec illa vxor alterius: ſibimet non filiorum procreandorum cauſa ſed pro incontinẽtie ſolius cauſa cõcubitus copulant̄ ea fide media vt nec ille cum altera: nec illa cum altero id faciat. vtrum nuptie ſint vocande. Et poteſt quidem fortaſſe non abſurde hoc appellari connubium: ſi vſqꝫ ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit: et prolis generationem quãuis non ea cauſa coniũcti ſunt nõ tamen vitauerint vt vel nolint ſibi naſci filios: vel etiam opere aliquo malo agant ne naſcantur: Ceterum ſi vel vtrumqꝫ vel vnũ deſit horum: non inuenio queadmodũ has nuptias

Appellare poſſimˀ. Etem̄ ſi aliquā ſibi ad tēpˀ adhibuerit do-
nec aliam dignā honoribˀ: vel ſuis facultatibˀ inueniat quaꝫ
in ꝯiugiū ducat: ipſo animo adulter eſt: nec cuꝫ illa quā cupit
inuenire: ſed cū iſta cū qua ſic cubat: vt cū ea nō habeat mari-
tale ꝯſortiū. Augˀ de bono cōiugali.

Sterilem vxorem dimittere ꝛ cauſa fecunditatis aliam ducere alicui nō licet. xxxij.q.vij.c. Tantū.

TAntū valet ſociale vinculū: vt cū cauſa ꝓcreandi colli-
gitur: nec ipſa ꝓcreandi cauſa ſoluat.

Augˀ contra iulianū libro. I.

Veritas nuptiaꝝ nō ꝯſiſtit in cōiunctione maris ꝛ femine. xxxij.q.j.c. Nō eſt.

NOn in ſola vt deliras cōmixtione maris ꝛ femine nu-
ptiaꝝ veritas eſt: quāuis ſine illa cōmixtiōe nuptie fi-
lios ꝓpagare nō poſſint. Sed alia ſunt ad nuptias ꝓ-
prie ꝑtinētia: quibˀ ab adulterijs nuptie decernūt. Sicuti eſt
thori ꝯiugalis fides ꝛ cura ordinate filios ꝓcreandi: ꝛ ꝙ maxi
ma differentia eſt bonus vſus mali: hoc eſt bonus vſus ꝯcupi
ſcentie carnis quo bono adulteri vtunt male.

Augˀ de tripertito bono nuptiaꝝ.

Triplex bonū cōiugij fuit in parentibus xp̄i. xxvij.q.ij.c. Omne.

OMne itaqꝫ nuptiaꝝ bonū impletū eſt in ipſis parenti
bus xp̄i fides ꝓles ſacramētū. Prolē cognoſcimˀ ip̄m
dn̄m: fidem qꝛ nullū adulteriū ſacramentū qꝛ nullum
diuortiū. Solus ibi nuptialis ꝯcubitus nō fuit qꝛ ī carne pec
cati fieri nō poterat: ſine pudēda ꝯcupiſcētia carnis ꝙ excidit
ex pctō: ſine qua ꝯcipi voluit: qꝛ futurˀ erat ſine pctō.

Euariſtus epiſcopis affrice epiſtola. II.

Clamdeſtina coniugia fieri nō debent. xxx.q.v.c. Aliter.

ALiter legittimū nō fit ꝯiugiū niſi ab his qui ſup ip̄am
feminā dn̄ationē habere vident: ꝛ a qbˀ cuſtodit vxor
petat: ꝛ a parentibꝫ ꝓpinquioribˀ ſponſet ꝛ legibˀ do
cetur: ꝛ ſuo tp̄e ſacerdotaliter vt mos eſt precibus ꝛ oblationi
bus a ſacerdote benedicat: ꝛ a paranimphis vt ꝯſuetudo do-
cet cuſtodita ꝛ a ꝓximis cōgruo tēpore petita: legibˀ docetur
ac ſollenniter accipiat: ꝛ biduo vel triduo orationibˀ vacent ꝛ
caſtitatē cuſtodiāt. Itē. Ita pacta legittima ſcitote eſſe conu-
bia. Aliter vero p̄ſumpta nō cōiugia: ſed adulteria vel contu
bernia: vel ſtupra: aut fornicationes potiˀ quā legittima conu

bia eſſe non dubitatur: niſi voluntas ꝓpria ſuffragauerit et vota ſuccurrerint legittima.

¶ Reſponſa nicolai ad cōſulta burgaroꝝ.

HEc ſunt p̄ter alia que ad memorā nō occurrūt pacta cōiugioꝝ ſollennia. Peccatū aūt eſſe ſi hoc cuncta nuptiali federe nō interueniunt dicimus.

¶ Hieronymus ait.

¶ Quot ſunt legittima ꝯiugia ⁊ ꝙ volūtate patris raptoꝛ raptoꝛi nubere poteſt. xxxv.q.ij.c.Tria.

TRia legittima conubia in ſcripturis legunt̄. Primum legittimū eſt virgo caſta in virginitate viro legittimo data legittime ⁊ reliqua que ſequunt̄ in p̄dictis Scd̄m virgo in ciuitate dep̄henſa a viro ⁊ illi ꝑ vim copulata: ſi voluerit pater eius: dotabit eam: iſte vir quantū iudicauerit pater: et dabit preciū pudicicie eius. Tertiū filia p̄dicta dep̄henſa ſi nō fuerit voluntas patris trahet eā a viro predicto: ⁊ tradet eam alio: et dotabit eam: ⁊ legittima erit ei. Sed primum his duobus prefertur. Hieronimus ait.

¶ Vxore moꝛtua: licet viro aliam ducere. ſed nō repudiatā vel deſponſatā. xxvij. q.ij.c. Addit̄ aliud.

§ Addit̄ itaqꝫ aliđ quartū legittimū ꝯiugiū. Dū moꝛtua fuerit vxoꝛ eius: licet illi accipe aliam. ſed non repudiatā. nec deſponſatā viro ſed filiam. Siliter et mulier debet. Vn̄ ⁊ paulꝰ ait. Mulier que ſub viro eſt ligata ſub lege viri eſt quādiu viuit vir eiꝰ. Igit̄ viuēte viro eiꝰ vocabit̄ adultera ſi iūcta fuerit alteri viro. Si aūt moꝛtuꝰ fuerit vir eiꝰ: liberata ē a lege viri. ita vt nō ſit adultera: ſi fuerit cū alio viro.

Inter quas perſonas coniugium poteſt eſſe.

¶ Ex decretis leonis epiſtola. XVII.

¶ Legittimo matrimonio copulat̄ que cōcubinā habenti traditur. xxxij.q.ij.ca. Non omnis.

NOn omnis viro iuncta mulier vxoꝛ eſt viri: q2 nec oīs filius heres eſt patris: Nuptiaꝝ aūt federa. inter ingenuos ſunt legittima: ⁊ int̄ equales ⁊ multo prius hoc ipm dn̄o cōſtituente quā iniciū

romani iuris exiſteret. Itaqꝫ aliud eſt vxor aliud concubina: ſicut aliud eſt ancilla aliud libera ꝓpter quod etiã apoſtolus ad manifeſtandũ haꝝ perſonaꝝ diſcretionẽ teſtimoniũ ponit de geneſi: vbi dicitᷣ abrahe. Eiice ancillã ⁊ filiũ eius. non enim heres erit filius ancille cũ filio meo yſaac. Igitᷣ cuiuſlibet loci laicus ſi filiam ſuã viro habenti concubinã in matrimoniũ dederit non ita accipiendũ eſt: quaſi eam cõiugato dederit: niſi forte illa mulier et ingenua facta ⁊ dotata legittime ⁊ publicis nuptijs honeſtata videatᷣ: qꝛ paterno arbitrio viris ꝯiũcte carent culpa. Si mulieres q̃ a viris habeantᷣ in matrimo nõ fuerunt: quia aliud eſt nupta aliud cõcubina.

¶ Exempla leonis pape:

¶ In contrahẽdo ꝯiugio iſta ſunt obſeruãda. xxx. q. v. c. Qualis.

Qualis vxor eſſe debeat que habẽda eſt ſcðm legez virgo caſta ⁊ deſponſata in virginitate ⁊ dotata legittie. et a parentib⁹ tradita: et a ſponſo et a paranĩphis accipienda: et ita ſcðm legẽ ⁊ euãgelium publicis nuptijs honeſte in coniugiũ et liquide ſumenda: ⁊ omnib⁹ diebus vite ſue niſi ex ꝯſenſu ⁊ cauſa vacandi deo nunquã ꝓpter hominẽ ſepanda: et ſi fornicata fuerit dimittenda. Sed illa viuẽte altera nõ ducenda: quia adulteri regnũ dei non poſſidebunt: ⁊ penitentia illius p ſcripturas recipienda.

¶ Ex decretis iulij pape: Capitulo. IIII.

¶ Inter patronum et libertam conſtat eſſe matrimoniũ legittimum. xxix. q. ij. c. Si quis ancillam.

Si quis ancillã ſuã libertatem donauerit: ⁊ in matrimonio ſibi ſociauerit: dubitatᷣ apud quoſdã vtrum legittime huiuſmodi nuptie eſſe videantᷣ. an non. Nos itaqꝫ vetuſtam ambiguitatẽ decidentes: talia conubia legittima eſſe cenſuimus. Si eñ ex affectu fiunt omẽs nuptie: et nihil impium ⁊ legibus contrariũ in tali copulatione fieri poteſt: quare predictas nuptias inhibendas exiſtimauerimus:

¶ Licet ſeruo matrimoniũ contrahere. xxix. q. ij. c. Omnibus nobis.

·§· Omnibus nobis vnus eſt pater in celis: ⁊ vnuſquiſqꝫ diues et pauper: liber et ſeruus: equaliter ꝓ ſe et pro animabus eorum rationem daturi ſunt. Quapropter omnes cuiuſcunqꝫ conditionis ſint: vnam legem quantũ pertinent ad deum habere non dubitamus. ergo ſicut ſeruus dimitti non poteſt: ſic

nec ſeruus ſemel cōiugio copulatus vlteri⁹ dimitti poterit.

¶ Ex concilio magontienſi. Capl'o.X. Thiſconenſi.

SI ſeruū ⁊ ancillam dominus ambozum in matrimonium coniunxerit: et poſtea liberato ſeruo vel ancilla nō poteſt redimi: qui in ſeruitio eſt: ideo matrimonia non ſoluuntur.

¶ Ex concilio cabilonenſi. Capitulo. XXX.

¶ Legittima ſeruozum coniugia. ſua auctozitate domini non dirimant. xxix. q. ij. c. dictum eſt nobis.

DIctum eſt nobis quod quidam legittima matrimonia ſeruozum poteſtatiua quadam pzeſumptiōe dirimāt: non attendentes illud euangelicum quos deus cōiunxit: homo non ſeparet: vnde nobis viſum eſt: vt coniugia ſeruozū non dirimantur: etiā ſi diuerſos dominos habeāt: ſed in vno coniugio permanentes dominis ſeruiant ſuis. Et hoc in illis obſeruandum eſt: vbi legalis coniunctio fuit ⁊ pzo volūtate dominozum.

¶ Ex concilio aput vermeciam cui interfuit rex pipinus. Capitulo. VI.

¶ De eo qui ancillā duxit in vxozem quam putat eſſe liberam. xxix. q. ij. c. Si qs ingenuus.

SI quis ingenu⁹ homo alterius ancillam vxozem duxerit: et eſtimat qđ ingenua ſit ſi ipa femina fuerit poſtea in ſeruitute detecta: ſi eam a ſeruitute redimere poteſt faciat. Si non poteſt ſi voluerit alteram accipiat. Si autē ſeruam eam ſcierat et collaudauerat: poſt vt legittimam habeat. Similiter et mulier ingenua de ſeruo alterius facere debet.

¶ Ex eodem concilio. Capitulo. VIII.

¶ Nō licet mulieri dimittere quē ſciēs ſeruū accepit in vi⁊. xxix. q. ij. c. ſi femina.

SI femina ingenua acceperit ſeruum ſciēs quod ſeruus eſſet: habeat eum quia omnes vnum patrem habemus in celis: vna lex erit et viro et femine.

De concubinis

¶ Ex dictis auguſtini.

¶ Eſt palea Qđ nō licet habere concubinā. xxxiiij. diſtin. c. Audite.

AUdite fratres cariſſimi mēbra xp̄i ⁊ mr̄is eccleſie filij. Q̄ꝺ dico competentibus. audiāt fideles: Quod dico fidelib⁹ audiāt competētes: qꝺ dico fidelib⁹ et cōpetentibus ⁊ penitentib⁹: audiāt et cathecumini audiāt ⁊ omnes ⁊ timeāt ⁊ nemo cōtemnat. Sit mihi in cōſolatione veſter auditus: nec vobis in teſtimonium dolor meus. Competentibus dico: Fornicari vobis non licet: ſufficiant vobis vxores Cōcubinas vobis non licet habere. Audiat deus ſi vos ſurdi eſtis. Audiant angeli eius ſi vos cōtēnitis. Cōcubinas vob̄ nō licet habere: ⁊ ſi nō habetis vxores tamen nō licet vobis cōcubinas habere: quas poſtea dimittatis ⁊ ducatis vxores. Tanto maior damnantio vobis erit: ſi volueritis habere ⁊ cōcubinas ⁊ vxores Item Auguſtin⁹. Quale eſt etiā illud qꝺ multi virorū ante nuptias ſibi cōcubinas adherere nō erubeſcunt quas poſt aliquos ānos dimittūt: ⁊ legittimas ſic poſtea vxores accipiūt: vnde coram deo ⁊ corā angelis eius conteſtor atq; denūcio deū ⁊ iſta ſemꝑ ꝓhibuiſſe ⁊ nunq̄ ei placuiſſe: ⁊ p̄cipue xp̄ianis tꝑib⁹ ꝯcubinas hr̄e nūq̄ licuit: ⁊ nunquā licebit ¶ Auguſtin⁹ de bono ꝯiugali.

¶ Principiū iſti⁹ capl̄i habet in. c. ſolet queri verſ. ctem̄ ſi aliq̄. xxxij. q. ij.

SI quis aliquā ſibi ad tempus adhibuerit. donec dignam honoribus ⁊ ſuis facultatib⁹ inueniat quā cōparem ducat: ip̄o animo adulter eſt: nec cum illa quā cupit inuenire: ſed cum iſta cum qua cubat: vt cum ea nō habeat maritale conſortium

¶ Quis dicit iuſtus ꝯcubinatus. xxxij. q. ij. c. vt concubine

§. Item ibidem. Ut ꝯcubine ad tempus adhibite ſi filiorum cauſa concumbant iuſtū faciant concubinatum ſuum. Poſſe ſane fieri nuptias ex male coniunctis honeſto poſtea placito conſequente manifeſtum eſt

¶ Nouellaꝝ conſtitutio. LXXXIX

NEmo intelligit concubinam habere. qui cum multis mulieribus concumbere ſolet. Nam quemadmodum qui legittimam vxorē habeat. aliam habere durante

eodem matrimonio nõ poteſt:ita ⁊ qui vnã concubinã habet nõ poteſt alias eodem tempoꝛe habere.

¶ Idem aug⁹ de vnico baptiſmo libꝛo.I.

¶ A populo dei non ſeperat aliquẽ materna conditio ſed pꝛopꝛia culpa.lvj.diſt. ca.Iſmahel.

Iſmahel vt ſepeꝛ̃ a pp̃lo dei nõ obfuit mater ancilla : ſed fraterna diſcoꝛdia:⁊ nõ ꝓfuit poteſtas vxoꝛis cui⁹ magis fili⁹ erat.qꝛ ꝑ ipſius iura ꝯiugalia:⁊ in ancilla ſeminatus erat:⁊ ex ancilla ſuſceptus eſt.

¶ Pandectaꝝ libꝛo.XXIII.Capitulo.II.

¶ Cõſuetudo ad liberam mulierẽ inducit matrimoniũ.hoc dicit. Bal. habetur l.in libere.ff.De ritu nuptia

In libere mulieris ꝯſuetudine:nõ ꝯcubinat⁹:ſed nuptie intelligẽde ſunt:ſi nõ coꝛpe queſtũ fecerit.

¶ Toletano concilio.I.Capitulo.XVI.

¶ Qui nõ habet vxoꝛẽ loco illi⁹ ꝯcubinã habere debet.xxxiiij.diſ. Is qui non.

SI quis habens vxoꝛẽ fidelis ⁊ ꝯcubinã nõ cõmunicet. Ceteꝝ is q̃ nõ habet vxoꝛẽ:⁊ ꝓ vxoꝛe ꝯcubinã habet: a cõmuniõe nõ repellat̃: tñ vt vni⁹ mulierꝭ aut vxoꝛis aut ꝯcubine vt ei placuerit ſit ꝯiũctione ꝯtẽtus.Alias vero abijciat:donec deſinat.⁊ ad penitentiã reuertat̃.

¶ Iſidoꝛus de diſtantia veteris ⁊ noui teſtamenti.

¶ De eodem.xxxiiij.diſtin.c.Chꝛiſtiano.

Chꝛiſtiano dico nõ plurimas:ſed nec duas ſimul habere licitũ eſt niſi vnã tantũ.aut vxoꝛẽ. aut certe loco vxoꝛꝭ ſi coniunx deeſt ꝯcubinam.

¶ Codicũ libꝛo.IIII.Capitulo.XV.Titulo.IIII.

¶ Iſtud habetur in autẽ..ſeruo tuo.C.de natu.lib.

SI q̃s ſine vxoꝛe ꝯſtitut⁹:ancillã ſuã noĩe habeat ꝯcubinã:⁊ in eadẽ vſqꝫ ad ſuã moꝛtẽ ꝯſuetudine ꝑmãſerit:⁊ foꝛſitã ex ea liberos ſuſcepit:ſanccim⁹ oĩmodo nõ ꝯcedi heredib⁹ defũcti:eãdẽ vl' liberos ei⁹.ſi etiã liberos habuerit in ſuitutẽ deducere:ſꝫ p⁹ moꝛtẽ dñi eripiat̃ in libertatẽ vna cũ ſobole ſua.

¶ Cõſtitutionũ libꝛo.XIIII.Capi.IIII.

¶ Iſtud habetur in.l.nuper.C.de natu.libe.

SI q̃s cũ muliere libera ꝯſuetudinẽ habeat:nõ affectione maritali:⁊ ex ea filios ꝓcreauerit: eoſqꝫ velit filios legittimos habere in poteſtate ſua liceat ei cum matre coꝝ inſtrumẽta dotalia cõponere: Nã filij qui ante naturales

erant:poſt compoſitionē inſtrumentoꝝ dotaliū ſui: ⁊ in poteſtate patris efficiuntur:ſiue poſtea nati filij viuunt ſiue mortui ſunt:ſiue omnino nullus alius procreatus.

¶ Iſidorus ethimologiaꝝ. Lib. V. Capitu. XXIIII.

¶ Quid ſit raptus. xxvij. q. ij. c. Raptus. ⁊. xxxvj. q. ij. c. Raptus.

Raptus quippe illicit⁹ coitus a corrumpēdo dict⁹. Vnde qui rapto potit̄ ſtupro fruit̄.

¶ Decreta gregorij iunioris.

¶ Excōmunicantur raptores vidue vel virginis cum ipſis fauentibus. xxxvj. q. ij. ca. Si quis.

Si quis viduā rapuerit vel furatus fuerit vxorē: anathema ſit:ſi virginē niſi deſponſauerit in vxorem anathema ſit.

¶ Ex concilio cabilonenſi. Capitu. XXVII.

¶ Que ſit pena raptorum puellarum. xxxvj. q. ij. c. De puellis.

De puellis raptis necnō deſponſatis in calcedonēſi cōcilio ſcriptū eſt. Eos qui rapuerāt puellas ſub nomine ſimul cohabitādi copantes ⁊ ꝯniuētes raptoribus decreuit ſctā ſinod⁹:vt ſiquidē clerici ſunt decidāt de proprio gradu:Si vero laici anathematizent̄. Quib⁹ verbis dat̄ intelligi qualiter hui⁹mali actores dānandi ſunt: quando participes cōſilij ⁊ conniuētes tanto anathemate ferunt̄: vt iuxta canonicam auctoritatem ad coniugia legittima raptas ſibi iure vendicare nullatenus poſſunt.

¶ Ex concilio meldenſi. Capitulo. LXV.

¶ Poſt pniam raptoris vel rapte relicta ꝯiugia ꝓcedant̄. xxxvj. q. ij. c. Si autē

Si autē necdū eas quas rapuerāt cū volūtate ſub prefato deſponſationis vel dotalicij nomine in ꝯiugiū ſumptas habēt:quādo in omniū aures hec fuerit ꝯſtitutio ꝓmulgata ab eaꝝ ꝯiunctione ſeparent̄:et publice penitentie ſubigant̄. Rapte aūt parentib⁹ legaliter reſtituant̄. poſt peractam vero publicam penitentiā ſi etas in continentiā exigerit:legittimo ⁊ exvtriſq; partib⁹ placito ꝯiugio ſocient̄. Non in his regulā cōſtituim⁹:ſed vt verbis magni leonis vtamur quod ſit tollerabilius eſtimam⁹:quod ſi ex coniugatis obierit is qui publicam penitentiā egerit:⁊ ſupſtes exſtiterit. iterare cōiugiū nō preſumat:niſi forte eps ꝓuiderit aliquā ꝯcedere indulgentiā:vt grauiorē poſſit ammouere offenſam.

¶ Hieronymus ſuper Oſee. libro. I.

¶ Nõ eſt peccatũ meretricẽ ducere in vxorẽ. xxxij. q. j. c. Nõ eſt culpandus.

NOn eſt culpãdus oſee ꝓpheta ſi meretricem quã duxit cõuerterit ad pudicıciã: ſed potius laudandus qui ex mala bonã fecerit. Nõ enĩ qui bonus ꝑmanet ipſe polluit̃. ſi ſociet̃ malo: ſed qui malus eſt in bonũ conuertit̃. ſi boni exempla ſectet̃. Ex quo intelligimꝰ non ꝓphetam ꝑdidiſſe pudiciciã fornicarie copulatũ; ſed fornicariã aſſumpſiſſe pudiciciam quã antea nõ habebat.

¶ Conſtitutionum nouellarum:

¶ Licet meretricibꝰ meliorẽ vitã eligere etiã ſi iurauerint in tali ꝓfeſſione ꝑmãſuras. Quia iuramentũ contra bonos mores p̃ſtitum non eſt obligatoriũ hoc vult Bal. ⁊ habetur in. l. impalis beniuolentie cum auten. que ſequitur. quod eis permittitur. C. De nuptijs.

PRinceps ꝯſtituit vt liceat meretricibꝰ honeſtiorẽ vitã deligere ſine aliq̃ amore: quãuis iuratoriã cautionem expoſuerũt. Hij aũt qui tale iuſiurãdũ exigerũt: ⁊ ꝯtra caſtitatẽ opam ſuã dederũt: pene noĩe. x. libras auri officio ꝑſoluant hiſdẽ meretricibꝰ: q̃ ſacramẽta dederũt. Pena aũt. x. librarũ officio p̃ſidis flagitet̃. Qđ ſi p̃ſes neglexerit de ſuo patrimonio penã p̃ſtare cogat̃: ⁊ a magiſtratui ſibi ꝯmiſſo cadat: et nõ ſolũ mulieribꝰ: ſed etiã heredibꝰ ⁊ alijs ſucceſſoribꝰ earũ pena ſoluat: hoc ſi ꝓbatũ ſit qđ ſacramẽtũ a meretrice exegerit. ſi aũt ip̃e ſacramẽtũ exegerit q̃dẽ a meretrice teneat̃ ea pena.

De ſecundis nuptijs

¶ Augꝰ. de bono viduitatꝭ ſup ꝑmã ep̃lam ad corinthi. dicit.

¶ Scđa ꝯiugia ſicut ⁊ prima licita eſſe ꝓbant̃. xxxj. q. j. c. quod ſi dormierit.

DE tertiis et quartis et de vltra pluribus nuptijs: ſolent homĩes mouere queſtionẽ. Unde vt breuiter reſpõdeam nec vllas nuptias audeo dãpnare: nec eis verecundiã numeroſitatis auferre: Item Nec contra humane verecundie ſenſum audeo dicere vt quotiens viris mortuis voluerit nubat femina: nec ex meo corde p̃ter ſcripture ſancte auctoritatem quotaſlibet nuptias audeo condemnare.

¶ Auguſtinus contra fauſtum.

¶ Quō abꝛaham excuſatur a crimine foꝛnicationis.xxxij.q.iiij.c.Iſte abꝛahe'

Iſte abꝛahe etiā vſqꝫ ad decrepitā ſenectutē foꝛnicatio nis obijcit crimen ꝑfecto:quia poſt moꝛtē ſarre alteraꝫ duxit vbi ꝛ ſi nullū intelligeret rei abdite ſacramentum ꝓpter id ſolū hoc facere debuit abꝛaham:ne putarēt heretici aduerſus ꝓplm dei quib⁹ etiā tritullianus aſtipolatoꝛ aſſiſtit: poſt vxoꝛis moꝛtem crimen eſſe ducere vxoꝛem

¶ Secūda ꝯiugia ſicut ꝛ pꝛima licita eſſe ꝓbant.xxxj.q.ij.c.deus maſculū

.ꝯ. Item. Deus qui maſculū et feminā ꝓpagādi generis cau ſa nuptiali caſtitate cōiunxit ꝛ ſecūdas nuptias que in nouo quoqꝫ teſtamento ꝑmittant licitas eſſe monſtrauit

¶ Hieronimus ad pamachium

¶ Nec due nec tres nec deinceps nuptie ſunt cōdamnande.xxxj.q.j.c.Apiant.

Aperiāt queſo aures obtrectatoꝛes mei.ꝛ videāt me ſe cundas ꝛ tertias nuptias in dn̄o ꝯceſſiſſe:qui ſecū das et tertias nuptias nō damnaui.nec pꝛimū potui dāna re matrimoniū.Itē. Nō dāpno bigamos ꝛ ſi dici poteſt imo nec trigamos octogamos.Item:ego nūc libera voce ꝓclam o nō damnari in eccleſia bigamiā imo nec trigamiam:ꝛ ita lice re.v.ꝛ.vi.ꝛ vltra quomō ꝛ ſecundo marito nō nubere

¶ Ambꝛoſi⁹ in epl'a ad vercellenſes

¶ Non peccat bigam⁹ ſed ꝓrogatiua ſacerdocij exuit.xxvi.di.c.Qui ſine

Qui ſine crimine eſt vnius vxoꝛis vir:teneat ad legeꝫ ſacerdotij ſuſcipiendi. Qui aūt iterauerit ꝯiugiū cul pā quidē non habet coinquinati.ſed ꝓrogatiua exuit ſacerdotis.Itē.Cognoſcam⁹ nō ſoluꝫ de ep̄o ꝛ p̄ſbytero apo ſtolū ſtatuiſſe:ſed etiam patres in ꝯcilij niceni tractatu addi diſſe clericū quēquā nō debere qui ſc'da ꝯiugia ſit ſoꝛtitus

¶ Ambꝛoſius de officijs libꝛo.I.

¶ Bigamus reputatur qui ante baptiſmū habuerit vnam ꝛ poſt baptiſmū aliaꝫ xxvj.diſ.ca.vna tantum

Una tantū nec repetita nobis ꝑmittit copula: ꝛ in ip̄o cōiugio lex eſt nō iterare ꝯiugiū:nec ſecunde cōiugis ſoꝛtiri cōiunctionē.qđ pleriſqꝫ mirū videt: cur etiā an te baptiſmū iterati cōiugij ad electionē muneris ꝛ oꝛdinatio nis ꝓrogatiua impedimenta generent cū etiā delicta obeſſe non ſoleāt:ſi lauacri remiſſa fuerit ſacramento ſed intelligere

debem⁹. q2 in baptiſmo culpa dimitti poteſt. lex aboleri nō poteſt. In cōiugio nō culpa ſed lex eſt. Qđ culpa eſt igit̄ in baptiſmo relaxat̄ qđ legis ē in cōiugio non ſoluit̄. Quomō aūt pōt hortator eſſe viduitatis qui ipe ꝯiugia frequētauit.

¶ Auguſtinus de bono nuptiali

¶ Qui ante baptiſmum habuerit vnam ꝛ poſt baptiſmū aliam ordinandus non eſt. xxvj. diſ. c. vnius cum. c. acutius.

Sacramētū nuptiaꝝ tpis noſtri ſic ad vnū virū ad vnā vxorem redactum eſt vt eccleſie diſpenſatorem non liceat ordinari niſi vnius vxoris virum

¶ Qui ante baptiſmū habuerit vnam ꝛ poſt baptiſmum aliam ordinandus non eſt. xxvj. diſ. ca. Acutius

§. Quod acuti⁹ intellexerūt qui nec eū qui cathecumin⁹ vel pagan⁹ alterā habuerit ordinandū eſſe cenſuerunt. De ſacramento em̄ agit̄ nō de pctō. Nā in baptiſmo om̄ia pctā dimittunt̄. ſed qui dixit: Si acceperis vxorem nō peccaſti ꝛ ſi nupſerit virgo nō peccat. ꝛ qđ vult faciat nō peccat ſi nubat ſatis declarauit nuptias non eſſe pctm̄. Propter ſacramenti autē ſanctitatē ſicut femina etiā ſi cathecumina fuerit viciata non poteſt poſt baptiſmū inter dei virgines ꝯſecrari. ita nō abſurdū viſum eſt: eū qui exceſſit: numeꝝ vxorū ſingularē nō peccatū aliquod cōmiſiſſe: ſed normā quandā ſacramēti amiſiſſe: nō ad vite bone meritū ſed ad ordinationis eccleſiaſtice ſignaculū neceſſariū

¶ Neoceſariēſi ꝯcilio. Cap. VI

Presbyteꝝ in nuptijs bigami prādere nō ꝯuenit quia cum penitētia bigam⁹ egeat. quis erit pſbyter qui talib⁹ nuptijs poſſit pbere conſenſum.

¶ Hieronim⁹ ad fabulā de feſte ſacerdotali

¶ Que ſit vidua vel eiecta vel meretrix. c. vidua. xxxiiij. diſ. ꝛ p. vj. meretrix &c que habuit. xxiiij. milia viroꝝ. xlv. diſciplina vel que admiſit. lx. c. latores extra de ſen. excōmuni.

Vidua eſt cuius marit⁹ mortuus ē. Eiecta que marito viuēte ꝓijcitur: Meretrix que multoꝝ libidini patet.

¶ Impa. valenti. the. ꝛ archa. a a a thaciano pape

¶ Iſtud habet̄ de verbo ad verbū in. l. mr̄is. C. qn̄ mul. off. tu ſu. pōt

Matres que amiſſis viris tutelā āminiſtrandorū negotioꝝ in liberos poſtulant: poſtq̄ cōfirmatio officij talis in eos iure eueniat fateant̄ in artis ſacramēto pſttio ad alias ſe nuptias nō venire: Sane in optiōe hui⁹

nulla cogat̃:ſed libera in conditione quas p̃ſtitim⁹ volunta-
te deſcendat. Nam ſi maluerint alia optare matrimonia.tute
las filioꝝ amminiſtrare non debeant

Nouellaꝝ conſtitutione. XXVII. Cap̃. XI.

Iſtud habetur in .l.j.C.de ſecundis nup. Item verſi. Si preces. et habetur in.l.ſolet.ff.de ſecun.nup.

SI mulier poſt mortẽ mariti necdum annali ſpacio completo ad ſecũdas nuptias ꝓpauerit. om̃i quidẽ modo inter infames erit:ſed ſiquidẽ liberos ex priori matrimonio nõ habeat:infamiã quidem ſoluere poterit. Si preceſ impatori porrexerit:ꝛ diuino principis nutu priori opinioni reſtituta fuerit. Res autẽ a priori marito ſibi relictas nullo modo lucrabitur

Capitulo. XXIII

MUlier que ad ſecũdas migrauit nuptias priuilegijſ vel dignitatibus prioris mariti nõ vtatur

Capitulo. XXVII

SI mulier liberorum ſuoꝝ tutelaʒ ãminiſtrauit:ꝛ p⁹inchoatam amminiſtrationẽ ad ſecũdas nuptias migrare voluerit:prius filijs ſuis impuberib⁹ tutorẽ impuberib⁹ petere debet:eiq; rationem adminiſtrationis ſue reddere debet:ꝛ poſt reddita rõne ſi debitrix appareat debitum ſuũ perſoluere debet Deinde ſi velit ad matrimoniũ ſcd̃m veniat. Si aũt hac obſeruatione ꝯtempta ſecundas contraxerit nuptias:nõ ſolũ res ipſius id ẽ mr̃is liberis eius ypotetice titulo ſuppona t̃:ſed etiã res vitrici ex p̃ſentis ꝯſtitutõis auctoritate

Conſtitutio libro .lxxxiiij. Cap̃. I

De iſto in l.j.§.Itẽ ꝛ ea.C.de ſecun.nup.ſʒ hodie nõ p̃ſtat̃ ſacramentum aut. vt ſine probi.ma.

SI mater marito defuncto filiorum ſuorum tutelaʒ gubernare maluerit:renunciet ſecundis nuptijs in iudicio cũ iureiurando: res autem ſuas filio ſuo impubere obliget atq; ita ei tutela cõmittatur

Auguſtinus de beneficio coniugali

Idẽ de codẽ de vinculo matrimonij.xxxij.q.vij.c.vſq; a deo

USq; a deo manẽt inter viuentes ſemel inita iura nuptiarum: vt potius ſint inter ſe cõiuges etiã ſepati:quã cum his quibus alijs adheſerunt. Et poſt manet inter viuentes quoddaʒ vinculum coniugale qđ nec ſepatio.nec cũ altero copulatio poſſit auferre:ſicut apoſtota anima velut de

cōiugio xp̄i recedens etiam fide ꝑdita ſacramentū fidei non amittit:quā lauacbro regeneratiōis accepit. Redderet enim ꝓculdubio redeūti ſi amiſiſſet abſcedens:habet aūt hoc q̄ receſſerit ad cumulū ſupplicij nō ad p̄miū meriti.

De coniugio illorum quorū vnus ſine altero continentiam vouerint.

¶Idem Item in eodem.

Quibus vero placuerit ex conſenſu ab vſu carnalis ↄcupiſcētie in ꝑpetuū ↄtinere abſit vt vinculum inter illos coniugale rumpatur:imo firmius erit quo magis ea pacta que ſecū inierunt: que carius cōcordiuſq; ſeruāda ſunt nō voluptarijs corpoꝝ nexibus:ſed voluntarijs affectibus animorum.

¶Eugenij pa. ſinodus tempe ludwici ⁊ lutarij auctorū. Capitulo. XXXVI.

¶Sine conſciētia epiſcopi viro ⁊ vxori cā religionis diuertere non licet .xxvij q.ij.c.ſi vir ⁊ vxor.

SI vir ⁊ vxor diuerſe inter ſe ꝑ ſola religioſa vita conſenſerint:nullatenus ſine ↄſcientia epiſcopi fiat: vt ab eo loco ſingulariter ꝓuiſo conſtituantur. Nam vxore volente aut altero eorum etiam ꝑ tali re matrimonium non ſoluitur.

¶Nicolaus Karolo regi.

¶Continentie vota non licet ſuſcipere niſi eandem vitam vir eius elegerit.xxvij q.ij.c.ſcripſit nobis.

SCripſit nob theoberga regina ſe velle dignitate ſeu copula exui:⁊ ſola priuata vita eſſe contentam deſiderare:cui nos ſcripſimus nō hoc aliter fieri poſſe niſi eandem vitam cōiunx eius lotharius elegerit

¶Gregorius theodiſte patricij.

¶Cauſa religionis cōiugia ſolui nō debēt.xxvij.q.ij.c.ſunt qui dicunt

SI dicūt aliq̄ religionis cā cōiugia debere diſſolui:ſciēdum eſt quia ⁊ ſi hoc lex humana conceſſit. lex tamen diuia ꝓhibuit ꝑ ſe eīn veritas dixit:quos deꝰ coniūxit

Que etiā ait. Nō licet dimittere vxorē excepta cauſa fornica-
tionis. Itē ſi vir ꝛ vxor vna caro ſunt ꝛ religiōis cauſa vir di-
mittit vxorē vel mulier virꝫ in hoc mūdo remanentē: vel forſi
tan ad illicita migrantē: que eſt iſta cōuerſio in qua eadē caro
ex parte trāſit ad ꝯtinentiā ꝛ ex parte remanet in pollutione.
Si vero vtriſqꝫ ꝯueniat ꝯtinentē vitā ducere. hoc quis aude-
at accuſare. Itē. Cū boni cōiuges aut meritū augere deſide-
rant: aut ante acte vite culpas de ſe vt ſe ad continentiā aſtrin
gant: ꝛ meliorē vitā appetant licet. Si ꝟo continentiā quā vir
appetit mulier recuſet diuidi ꝯiugiū nō licet. qꝛ ſcriptū eſt mu
lier poteſtatē ſui corꝑis nō habet ſed vir: ſimiliter ꝛ vir pote-
ſtatem ſui corꝑis nō habet ſed mulier.

¶ Auguſtinus de adulterinis cōiugis.

¶ Sine vxoris volūtate viro continere non licet. xxvij. q. ij. c. Si tu abſtines.

SI tu abſtines ſine vxoris volūtate: tribuis ei fornican-
di licentiā: ꝛ pctm̄ illiꝰ tue imputabiť abſtinētie. Apl's
nec ad tps vt vaceť orationi niſi ex ꝯſenſu voluit cōiu
ges carnali inuicē fraudare debito. Itē. Si dicat vir. Dimitto
quidē vxorē ſine vlla cauſa fornicatiōis: ſed ꝯtinēs ꝑmanebo
ideo ne dicemꝰ impune feciſſe: qđ fecit. Quis hoc dicere au-
debit qui voluntatē dn̄i hoc dicentis intelligit: qm̄ nec ꝯtinen
tie cauſa dimitti cōiugē voluit qui ſolā fornicationis cauſam
excepit. Itē. Ecce placuerit mulieri ꝯtinētia: viro nō placuit
Diſceſſit a viro mulier ꝛ cepit viuere ꝯtinenter: ipſa ſcilicet ca
ſta māſura: ſed factura qđ dn̄s nō vult adulterū virū: quia cū
ſe nō cōtinuerit queret alterā. Quid ſumꝰ dicturi mlieri. Nō-
ne qđ dicit eccleſie ſana doctrina. Redde debitū viro: nedū tu
q̄ris vn̄ ampliꝰ honoreris: ille vnde damneť inueniat.

¶ Auguſtinus ad ediciam.

¶ Non poteſt vir ꝯtinentie vota reſcindere q̄ ſine aſſenſu eius mulier deo ꝓmiſe
rit. xxxiij. q. v. c. Quod deo

QUod deo pari ꝯſenſu ambo voueratis: ꝑſeuerāter vſ-
qꝫ in finē reddere debuiſtis. A quo ꝓpoſito ſi lapſus ē
ille: tu ſaltē ꝯſtātiſſime ꝑſeuera. Qđ te non exortarer
niſi quia tibi ad hoc ipē ꝯſenſerat: Nā ſi nūquā tenuiſſes eius
aſſenſum: numerꝰ te nullus defendiſſet annoꝝ. Itē. Non quia
pariter tēporabatis a cōmixtione carnali ideo maritus tuus
eſſe deſtiterat: imo ꝟo tāto ſanccius inter vos ꝯiuges mane-

batis: quãto ſanctiora cõcorditer placita ſeruabatis: Nihil ḡ de tua veſte. nihil de auro vel argẽto vel q̃cũq₃ pecũia vl' reb⁹ vllis terrenis tuis ſine arbitrio ei⁹ facere debuiſti. Itẽ Eſt q̃dã ꝓ modulo ꝑſone habit⁹ matronalis a viduali veſte diſtinctus: q̄ põt fidelib⁹ ꝯiugatis ſalua religiõis cã vel obſeruantia ꝯuenire: Nunc te marit⁹ ſi deponere voluerit: ne te velut viduã illo viuẽte iactares: puto quia nõ fuerat in hac re vſq₃ ad diſſenſiõis ſcãdalũ ꝑducend⁹. magꝭ inobediẽtie malo q̃m illi⁹ abſtinẽtie bono: q̄d eñ abſurdi⁹ quã mulierẽ de humili veſte viro ſupbire. cui te poti⁹ expediret obtꝑare cãdidis moribus: quã nigellis veſtib⁹ repugnare? Quia ⁊ ſi te indumẽtũ monache delectabat. hoc etiã grati⁹ poſſet marito ſuo obſeruato exorato q₃ ſumi: quã illo incõſulto ꝯtẽpto q₃ p̃ſumi qd ſi omino nõ ſineret q̄d tuo ꝓpoſito depiret. Abſit vt hinc diſpliceres deo qd ꝯiuge tuo nõdum defuncto: non indueretis ſicut anna ſed ſicut ſuſanna.

¶ Auguſtin⁹ ad armariũ ⁊ paulinũ.

Noſſem ꝓ modulo meo ipos eoſdẽ ꝑtinẽtes ad dexterã regnũq₃ celoꝝ: ⁊ in ſuis gradib⁹ meritis diſtinguere: atq₃ oſtẽdere quo differat vita ꝯiugalis filios ꝓcreantiũ patꝝ matrũfamilias: vextamẽ religioſoꝝ ac pioꝝ ab hac vita quã deo vouiſtis: ſi nũc ad eã vitã exortãdus eẽs: Sꝫ quia iam vouiſti. iã te obſtrinxiſti aliud tibi facere nõ licet: Priuſq̃ eſſes voti reus fuit libeꝝ quo eſſes inferior: q̃uis nõ ſit gratulãda libertas qua fit vt nec debeaꝰ qd cũ lucro reddiꝰ. Nũc vo q₂ teneꝰ apud deũ ſponſio tua: nõ te ad magnam iuſticiã l viro: ꝫ a magna iniq̄tate deterreo. Nã eñ talis eris ſi nõ feceris qd vouiſti: q̄lis manſiſſes ſi nihil tale vouiſſes: minor eñ eſſes non peior. mõ aũt tñ qd abſit inferior ſi fidẽ deo fregeris q̃to beatior ſi ꝑſolueris: Nec iõ te vouiſſe peniteat: immo gaudere iã tibi nõ liceret qd cũ detrimẽto licuiſſet Aggredere itaq₃ intrepidus ⁊ dicta ſatis imple ipe adiuuabit q̄ vota tua expetit. Felix eſt neceſſitas q̄ meliora cõpellit: vna ſola cã eẽ põt qua te id qd vouiſti nõ ſolũ nõ hortaremur: verũetiã ꝓhiberem⁹ implere ſi forte tua ꝯiunx hoc tecũ ſuſcipe animi vel carnis infirmitate recuſaret. Nam ⁊ vouenda talia nõ ſunt cõiugatis niſi ex conſenſu ⁊ voluntate cõmuni. Et ſi

ꝓpe factũ fuerit magis eſt corrigenda temeritas quã ſoluen- da ꝓmiſſio. Neq; de⁹ exigit ſi q̃s ex alieno aliq̃d vouerit: ſed poti⁹ vſurpare vetat alienũ. Diuina quippe ꝑ aplm̃ de hac re ꝓlata eſt ſentẽtia. vxor nõ habet poteſtatẽ corꝑis ſui ſed vir ſimiliter ⁊ vir nõ habet ptãtẽ corꝑis ſui ſed mulier

¶ Ex cõcilio remenſi. Caplo. IIII

¶ Non licet illi ducere vxorẽ qui ſuam velare ꝑmiſerit. xxxiij. q. v. c. Qui vxorẽ

Qui mulierẽ ſuam ꝑmiſerit velari aliam non accipiat: ſed ſimiliter conuertatur

¶ Nicolaus papa ad lotharium

¶ Continentie vota non licet ſuſcipere niſi eandem vitam vir eius elegerit petitio iſtius theoberge. xxvij. q. ij. c. Scripſit nobis.

Itaq; ſũmo ſtudio thebergã ꝯiugem tuã tanq̃ ꝓpriã carnẽ fouere ac diligere ꝓcurato: ⁊ ne illã cõiugẽ tuam tanq̃ ꝓpriã a te vllo pacto ꝯſentias diſcedere vigilanter attẽdas: Unde ſi vult a te diſcedere corripe imo corrige eam ⁊ a tali intentione per omnia iam reuocare ſatage. Jã vero ſi amore pudicitie ſeꝑationẽ querit. ⁊ ꝯiugalis conubij ſolutionem efflagitat: certum eſt aplo dicente. quia mulier ſui corporis poteſtatẽ nõ habet ſed vir. Verũ ſi ⁊ ip̃e pudicitiã ſectatus religionis obtentu copulationis ſoluere velit: tantũ ne ſimulate fiat cõcedimus. Nã licet ſcriptũ q̃d deus ꝯiunxit hõ non ſeparet. deus tamen ⁊ nõ homo ſeꝑat quando diuini amoris obtuitu ex ꝯſenſu vtriuſq; ꝯiugis matrimonia diſſol- uuntur: Ergo hoc modo ius gratuito ꝑmittimus animo ce- leremq; prebemus aſſenſum. Aliter em̃ fieri mutuã ſeꝑatio- nem veſtram ꝓhibemus

¶ Leo papa ad Adrianũ panormitanũ notarium

¶ Ad vxorem redire cogatur qui ſine eius conſenſu religioſam veſtem ſuſcepit. xxvij. q. ij. c. Aghatoſa.

Aghatoſa latrix p̃ſentiũ queſta eſt maritum ſuum cõtra voluntatem ſuam in monaſterio vrbici abbatis eſſe cõ uerſum: quicq; quia ad eiuſdem abbatis culpam ⁊ inui diam nõ eſt dubium pertinere experientie tue precipimus vt diligenti inquiſitione diſcutiat: ſi forte cum eius volunta- te conuerſus ſit: vel ip̃a ſe mutare ꝓmiſerit. Et ſi hoc reperit et illum in monaſterio permanere ꝓuideat: ⁊ hanc ſicut ꝓmi ſit mutare compellat. Si vero nil horum eſt: ne q̃dam forni

catiõis crimen ꝓpter qđ licet viro vxorē dimittere: ꝑdictā mulierem cõmiſiſſe cognoueris: ⁊ ne illius conuerſio vxori re licte in ſeculo fieri poſſit ꝑditionis occaſio. volum⁹ vt maritū ſuū illi etiam ſi tonſoratus eſt reddas: omni excuſatione ceſſante. Nā excepta fornicationis cauſa viro vxorem dimittere nulla ratione cõceditur. quia poſtquā copulationem cõiugij viri atq̄ mulieris vnum corpus efficit: nõ poteſt ex parte cõuerti ⁊ ex parte in ſeculo remanere

¶ Alexander. ij. Landulfo in torſica

¶ Nõ dz extorq̄ri mlieris ꝯſenſus ad ꝯtinētiā deo vouēdā. xxxiij. q. v. c. Noti.

Notificaſti te mortetenus infirmatū eſſe ⁊ peccatorum tuorū recordatione ⁊ terrore valde pauefactum: anxie queſiſſe monachum fieri. ⁊ a tua vxore minis ⁊ terroribus eam occidendi adhoc licentiam extorſiſſe: ⁊ ſic te monachi iam veſtem ſine abbate ſumpſiſſe. ⁊ monaſterium petijſſe: poſtea vero cum ſanus factus eſſes tue vxoris reclamationibus ⁊ eiulationibus ⁊ planctibus tueq̄ familie diſpſionibus vtpote penitus deuictus: domum remeaſſe: ⁊ poſt multos dies quorundam ſapientum conſilio ad iam dicte mulieris cubile redijſſe diceris: nunc autem ſi tua tibi vxore vti liceat: noſtrū requiris concilium: ſi ita deniq̄ eſt vt tuus nuncius narrat: nõ videt nobis rationabiliter neq̄ ſana mente id factum quoniam cum omni homini ad monachicam vitā tendenti legaliter ſancte ⁊ iuſte ſit ꝑagendum: tu cõtra leges minaciter et violenter a tua vxore partim terrore mortis. partim tue infirmitatis doloribus examinatus: deuia ſecutus nulla vt dicitur licentia accepta receſſiſti ⁊ monaſteria petiſti. Non enim violentia ſed ex pari voluntate ⁊ conſenſu ſicut ſancti patres dicunt hoc fieri debet. neq̄ vir in monaſteriū recipiendus eſt niſi vxor illius femineum monaſterium elegerit. aut profeſſa continentiam: habitum cum feſtinatione mutauerit. Sanct⁹ enim Baſilius epiſcopus de hac re taliter dicit: Si quis coniugatus vult conuerti ad monaſterium non eſt recipiendus niſi prius a coniuge caſtimoniam ꝓfitente: fuerit abſolutus. Nam ſi illa viuente illo per incontinentiam alteri nupſerit proculdubio adultera erit nec recipitur apud deum huiuſmodi viri conuerſio. cui⁹ ſuꝑ coniugalis federis proſtitutio.

Tales igit tūc ſine culpa relictos ſecſo ſecunt xp̄m: ſi habeant ex pari volūtate ꝯſenſum. Itaqꝫ fili chariſſime ꝑpēde ⁊ vide ſi ſic canonice a tua vxore es ſolut⁹: ⁊ tua vxor ita pollicita eſt: ⁊ tu ⁊ illa adimplere bonū inceptū ⁊ votū veſtrū. Aliter em̄ nō debem⁹ vobis imponere neceſſitatē ſeparationis.

De mulieribus que viris in captiuitate exiſtentibus altri nubunt.

❡ Exempla leonis pape. Capitulo. XLV.

Quod debeant femi-ne q̄ capt꞉ vir꞉ ⁊ in captiuitatē duct꞉ aliis vi ris nupſerāt putātes interemptos maritos et remeatis de captiuitate priorib⁹ viris co-pulari: vt cuiqꝫ id qđ legittime habuit refor met: refuet: ⁊ recipiat vnuſqſqꝫ qđ ſuū eſt: ⁊ reintegrent federa nuptiarum.

❡ Leo nicete aquilenſi epiſcopo. Capitulo. V:

❡ Que alij nupſerit putans virū ſuū mortuū eſſe illo redeūte ad priorē redire cogitur. xxxiiij. q. ij. c. Cum per bellicam.

Cum ꝑ bellicā cladē ⁊ ꝑ grauiſſimos hoſtilitat꞉ incurſus ita quedā dicatis diuiſa cōiugia: vt abductis in captiuitatē viris: femīe eoꝝ remāſerint deſtitute: q̄ viros ꝓprios interemptos putarēt: aut ab iniq̄ dn̄atiōe nunq̄ crederēt liberādos: ⁊ in alioꝝ ꝯiugio ſollicitudine cogēte trāſierūt: cūqꝫ ſtatu reꝝ deo auxiliāte in meliora ꝯuerſo: vt ſi nōnulli eoꝝ q̄ putabāt ꝑiſſe remearit merito charitas tua videt ambigere: q̄d de mulierib⁹ q̄ aliis ſūt iūcte viris: a nob debeat ordinari. Sꝫ q: nouim⁹ ꝯceptū qđ a dn̄o iūgit viro mulier. ⁊ iterū p̄ceptū agūim⁹ vt q̄s dn̄s iūxit hō nō ſepet: neceſſe eſt vt legittimaꝝ reintegrāda nuptiaꝝ federa credam⁹: et remot꞉ his q̄ hoſtilitas intulit: vnicuiqꝫ rō id qđ legittīe ītulit reformet. Deniqꝫ om̄i ſtudio ꝓcurādū: vt recipiat vnuſq̄ſqꝫ qđ ꝓpriū eſt: nec tn̄ culpabilis iudicet: ⁊ tanq̄ alieni iur꞉ ꝑſuaſor habeatur: q̄ ꝑſonā ei⁹ mariti q̄ iā nō eſſe eſtimabat aſſūpſit. ſic enim m̄lta q̄ ad eos q̄ in captiuitatē ducti ſūt ꝑtinebāt: ſi ī ius alienū trāſire potuerit: ⁊ tn̄ plenū iuſticie eſt: vt eiſdē reuerſis ꝓpria reformēt. Qđ ſi ī mācipiis vel ī agris aut etiā in domib⁹

ac poſſeſſionibꝰ recte fuaꝫ: q̄ntomagis i ꝯiugatoꝝ reintegratiōe faciēdū eſt: vt qđ clade bellica turbatū eſt: pacꝭ remedio reformeꝫ: ꝛ iō ſi viri pꝰlōgā captiuitatē reuſi ita i dilectōe ſuaꝝ ꝯiugiū pſeuerāt: vt eas cupiāt i ſuū redire ꝯſortiū. Dimittendū ꝛ inculpabile iudicandū qđ neceſſitas intulit: ꝛ reſtituēduꝫ qđ fides poſcit. ℂ Eiuſdē leonis epl'a. XLV.

ℂ De eodem eadem cauſa ꝛ.q. cū p bellicam. §. Sin auteꝫ alique mulieres. eſt in fi. capituli. xxxiiij. q. ij.

SI aūt aliq̄ mulieres ita in poſterioꝝ viroꝝ amore ſīt capte: vt maluerit his coherere quā ad legittimū redire ꝯſortiū: merito ſūt notāde. ita vt eccl'iaſtica cōione priueꝫ: q̄ de re excuſabili ꝯtamiatiōeꝫ crimis elegeꝫ: oñdentes ſibimet p ſua i ꝯtinētia placuiſſe qđ iuſta remiſſio poterat expiare. Redeāt ḡ i ſuū ſtatū volūtaria reintegr̄tiōe ꝯiugia: neqꝫ vllomō ad obprobriū male volūtatꝭ trahaꝫ: qđ ꝯditio neceſſitatis extorſit: qꝛ ſic he mulieres q̄ ad viros ſuos reuerti noluerint ipie ſūt habēde: ita ille q̄ in affectuꝫ ex deo initiū redeūt: merito laudāde ſunt. ℂ Innocētiꝰ papa probo epō.

ℂ Probo viro vel vxore de captiuitate redeuntibꝰ: reintegranꝫ coniugia. xxxiiij q. ij. c. Cum in captiuitate.

CUm i captiuitate vrſa mulier teneretꝫ: aliđ ꝯiugiū cuꝫ reſtituta fontanū cōmiſiſſe cognoſcimꝰ. ƀ fauore dñi reuerſa vrſa nos adijt: ꝛ nullo diffidēte vxoreꝫ ſe mēorati eſſe pdocuit. Qua de re fili merito illuſtris ſtatuimus fide catholica ſuffragāte: illđ eſſe ꝯiugiū qđ erat pmitꝰ gr̄a diuia fundatū: ꝯuētūqꝫ ſcđe mulieris priore ſuperſtite nec diuortio eiecta nullo pacto eſſe legittimum.

ℂ Pandectarū libro. XXIIII. titulo. II.

ℂ De eodē habetur. l. vxoris in prin. ff. de diuor.

GEneraliter diffiniēdū eſt: donec certū eſt maritū viuere i captiuitate: ꝯſtitutū eſt nullā habere licētiā vxores eorū migrare ad aliud mr̄imoniū.

ℂ Ex concilio apud vermeciam.

ℂ Que virū in captiuitate ductum ſequi noluerit: maneat innupta q̄diu vir eiꝰ vixerit. xxxiiij. q. ij. c. Si quis neceſſitate.

SI q̄s neceſſitate ineuitabili cogēte i aliū ducatū ſeu puinciā fugerit: ꝛ vxor eiꝰ cū valet ꝛ pōt amore pentum aut reꝝ ſuaꝝ eū ſeq̄ noluerit: ipa oñi tpe q̄diu vir eiꝰ quē ſecuta nō fuit viuit ſemp inupta pmaneat.

¶ Ex decretis Fabiani papę. Capi. V.

¶ Furioſus ⁊ furioſa matrimoniū ꝯhere nō poſſūt. xxxij. q. vij. c. Neqꝫ furioſus.

Neqꝫ furioſus neqꝫ furioſa mr̄imoniū ꝯtrahere pñt: ſ ſi ꝯtractū fuerit nō ſeparet̄

¶ Exēpla nicolai ad karolū magōtiēſem epm miſſa.

¶ Ob infirmitatē vl̄ dāna corpis ꝯiugia ſolui nō licet. xxxij. q. vij. Dij qui.

Hi q̄ mr̄imoniū ſani ꝯtraxerit: ⁊ vni ex duobꝰ amētia aut furor: aut aliq̄ īfirmitas acceſſerit: ob hāc īfirmitatē ꝯiugia taliū ſolui nō pñt. Silr̄ ſciēdū de his q̄ ab aduerſarijs excecāt̄ aut m̄bris detrūcant̄. ¶ Apl̄s dicit.

¶ Iſtud habet̄. xxviij. q. j. c. j. §. Item. Apoſtolus.

Si qs fr̄ vxorē hꝫ īfidelē: ⁊ hec ꝯſētit hītare cū illo nō dimittat illā. Et ſi q̄ mulier hꝫ vir īfidelē ⁊ h ꝯſētit habitare cū illa nō dimittat illū. Scīficatꝰ em̄ vir erit īfidel̄ in muliere fideli: ⁊ ſcīficata erit mr̄ier infidel̄ ꝑ virū fidelem.

Cōiugiū dꝫ eſſe inter hoīes

eiuſdē religiōis: ¶ Innocē. pa. rufo ⁊ euſebio epīs maccdo.

¶ Bigami r̄putāt̄ q̄ añ baptiſ. habuer̄t vnā ⁊ pꝰ baptiſ. alt̄ā. xxviij. q. j. c. Nūq̄d

Unquid ñ erunt admittēdi ī hēditat ꝯſortio q̄ ex ea ſuſcepti ſt: q̄ añ baptiſmū fuit vxor. Erūtqꝫ appellādi naturales vl̄ q̄ nō legittimū ē mr̄imoniū vt nob̄ videt̄ niſi illō qō pꝰ baptiſmū aſſumitur. Ipe dñs dū īterrogaret̄ a iudeis ſi liceret dimittere vxorē atꝫ exponeret fieri nō dr̄e: addidit. Qō ds ꝯiūxit: hō nō ſepet. Ac ne ō his locutꝰ eē credat̄ q̄ poſt baptiſmū vxores ſortiūt̄ meminerit hoc a iudeis interrogatū et iudeis eſſe reſponſum. ¶ Idem de eodem.

¶ Bigami r̄putāt̄: q̄ añ baptiſ. hūerit vnā: ⁊ pꝰ baptiſ. alt̄ā. xxviij. q. j. c. nūq̄d.

Et ſolutꝰ q̄ro ſi vna ⁊ eadē vxor ſit quaꝫ añ cathecumiꝰ pꝰea fidel̄ ſit: filioſqꝫ ex ea cū eēt cathecumiꝰ ſuſcepit: et poſtea alios ſuſcepit cū fidelis eēt vtꝝ ſint frēs appellādi: an nō hēant poſtea ōſūcto pr̄e hēditat familie herciſcūde ꝯſortiū. qbꝰ filioꝝ nom̄ regñatio ſpālis ōr abſtuliſſe Quod cū ita iudicare atqꝫ ſētire abſurdū ē: q̄ rō ē hoc malū ōſēdi: ⁊ vacua magi opiniōe iactari: quā aliq̄ aucte roborari cū nō poſſit int̄ pctā ōputari q̄d lex p̄cipit: ⁊ ds ꝯiūxit. ¶ Ex decr̄. euticia.

¶ In fidel'ptāte ſit pꝰbaptiſ.recipe q̃ añ dimiſat.xxviij.q.j.c.ſi q̄s gē.

SI q̄s gētil' gētilē dimiſerit vxorē añ baptiſmū:poſt baptiſmū i ptāte eius erit eā habere vel nō habere. Sili mō ſi vnꝰ ex ꝯiugatꝭ baptizatꝰ ē: ⁊ alt̃ gētilis: ⁊ ſeq̄ nō vult vt dicit apl's:ĩfidel'ſi diſcedit diſcedat. ¶ Excō.meldēſ.cap. I.

¶ Viuēte vxore prima poſt baptiſ.vir nō ducat alterā.xxviij.q.ij.c.Si q̄s vxo.

SI q̄s habuit vxorē ꝟginē añ baptiſmū viuēte illa poſt baptiſma alterā hr̃e nō p̄t.Crimia i baptiſmo ſoluūt̃: nō ꝯiugia. ¶ Ex cōcilio triburiēſ.Capi.VIII.

¶ Doloſa cōditio nō ſepat ꝯiugiū contractū.xxix.q.ij.c. Perlatum eſt.

PErlatū ē ad ſctāꝫ ſinodū qḋ q̄dā igenuꝰigenuā accepit vxorē:⁊ pꝰfilioꝝ ꝓcreationē occaſiōe diuortij cuiuſdaꝫ ſuū ſe fecerit:vtꝝ neceſſario mľierē tenere debeat: et ſi tenuerit:vtꝝ illa q̊ꝫ ſcðm ſecl'arē legē ſuituti ſubici debeat.Iudicatū ē vxorē mĩme ðbere dimitti:nō tñ ob xp̄i legē mulierē in ſuitutē redigi.dū ille nō ex ꝯſenſu ꝯiugis ſuū ſe fecit: queꝫ liberū ipſa maritū acceperit. ¶ Augꝰ ad pollentium.

¶ Qḋ etiā ĩfideles ſt̃ ꝯiuges ⁊ q̄ fideli licꝫ dimittere ĩfidelē.xxviij.q.j.c.iā nūc

IAm nūc illud videamꝰ qḋ ait apl's. Ceteris ego dico nō dñs ad imparia ſcꝫ hoc eſt vbi nō ambo fuerūt xp̄iani cōiugia locuturꝰ:qḋ eſt viſum mihi eū cōmonēdo dixiſſe. Quia em̃ ꝯiūx fidelis relinquere ꝯiugē licite poteſt infidelē: ideo hoc fieri nō dñs ſ apl's ꝓhibet. Qḋ em̃ dñs ꝓhibet fieri omnino nō licet. Monet em̃ apl's qḋ poſſit eſſe multorū occaſio lucrandoꝝ:vt fideles ꝯiuges in relinquendis infidelibus ꝑmiſſa licētia nō vtant̃. Tibi autē vident̃ infideles quoqꝫ dimitti a fidelibꝰ nō licere:q2 vetat apl's cū ego dicā licere: quia hoc vetat dñs nō tamē dico expedire q̄dem:q2 hoc ne fiat monet apl's qui reddit etiā rationē cur fieri nō expediat quāuis liceat. Quid em̃ ſcis mulier ſi virū ſaluū facies. Aut vnð ſcis vir ſi vxorē ſaluā facies:cū etiā ſuꝑius dixiſſet:ſanctificatꝰ eſt vir infidelis videlꝫ i mľiere fideli:⁊ ſctificata eſt mľier infidel' in fr̃e hoc ē i xp̄iano. Alioq̄n in q̄t filij vr̃i imūdi eēnt: nūc aūt ſcti ſūt. Sic ad lucrādos ꝯiuges ⁊ filios xp̄o:etiā exēplis que iā ꝑuenerāt:videt̃ hortatꝰ. Cū ergo nō expediat etiā infideles ꝯiuges dimitti:a fidelibus cauſa euidēter exp̄ſſa eſt. Non em̃ ꝓpter vinculū cū talibꝰ pactum ꝯiugale ſeruanduꝫ:ſed vt querat̃ in chriſto recedi ab infidelibꝰ coniugibus apl's vetat.

Multa eñi ſunt faciẽda nõ iubẽte lege:ſ libera caritate:ꝛ ea
dẽ ſunt in nr̃is officiꝭs gratioꝛa. q̃ cũ liceret nobis nõ impẽde
re tñ cã dilectiõis impẽdim⁹: Vñ ꝑoꝛ ipẽ dñs cũ ſe tributum
nõ debere ſoluere mõſtraſſet. ſoluit tñ ne ſcãdalizaret eos qui
bus ad eternã ſalutẽ gerẽs moꝛẽ ꝯſulebat. Iã ṽo apl̃s queãd
modũ iſta cõmendet ei⁹ ṽba teſtãr̃ vbi dicit: Cũ eñi liber ſim
ex omnib⁹ oĩm me ſeruũ feci: vt pl̃es lucri facerẽ cũ paulo ſu
pius dixiſſet. Nũquid nõ habem⁹ licentiã mãducãdi ꝛ biben
di. Nũq̃d nõ habem⁹ licẽtiã ſoꝛoꝛẽ mulierẽ circũcludendi ſic
et ceteri apl̃i ꝛ frater dñi ꝛ cephas: An ego ſolus ꝛ barnabas
nõ habem⁹ ꝑtãtẽ hoc operandi: Quis militat ſuis ſtipendiꝭs
vnq̃: Quis plãtauit vineã ꝛ de fructu ei⁹ nõ edit: Quis pa
ſcit gregẽ: ꝛ de lacte ei⁹ nõ cõmedit. Et paulopoſt: ſi aliꝭ inq̃t
ꝑtãtis nr̃e iure ꝑticipãt. Nõ magi ꝛ nos: Sꝫ nõ ſum⁹ vſi hac
ꝑtãte: ſ oĩa toleram⁹: ne qđ impedimentũ dem⁹ euãgelio xp̃i
¶ Ab infidelibus ꝯiugib⁹ recedere licet ſed nõ expedit. xxviij. q. j. c. ſic neq̃
. §. Itẽ. Sic eñi neq̃ r̃cedere ab ĩfidelib⁹ vxoꝛib⁹ vt a maritis
fideles viri vel feĩe nõ ꝓhibẽr̃ a dño: vt neq̃ iubeanr̃. Naꝫ ſi
dimittere tales vxoꝛes iuberẽr̃: null⁹ loc⁹ eẽt ꝯſilio monẽtis
apl̃i ne hoc fieret. Nullomõ eñi qđ dñs iubet: ſeru⁹ bon⁹ pꝛo
hibet. Itẽ cũ ꝙ cepiſſet gentib⁹ euãgeliũ p̃dicare ꝛ victos gẽ
tiles gẽtilib⁹ compit ꝯiugib⁹: ex q̃b⁹ ſi nõ ãbo crederẽt ſ vn⁹
aut vna: ꝛ infidelis cũ infideli ꝯſentiret cohabitare. nec ꝓhi
beri a dño debuit fidelis infidelẽ dimittere nec iuberi. ĩdo ſcꝫ
nõ ꝓhiberi. qꝛ iuſticia ꝑmittit a foꝛnicãte diſcedere: ꝛ infide
lis hoĩs foꝛnicatio ẽ maioꝛ coꝛde: nec ṽa ei⁹ pudicitia cũ ꝯiu
ge dici põt: qꝛ oĩe qđ nõ ẽ ex fide pctm̃ ẽ: q̃uis verã fidelis
hẽat pudicitiã: etiaꝫ cũ infideli ꝯiuge q̃ nõ hꝫ verã. Idõ autẽ
nec iuberi debuerũt fideles ab ĩfidelib⁹ ſepari: qꝛ nõ ꝯtra iuſ
ſionẽ dñi gẽtiles fuer̃t ambo ꝯiũcti. qm̃ ꝙ ab infideli fidelẽ di
ſcedere nõ ꝓhibet: nec iubet dñs. iõ vt nõ diſcedat apl̃s dicit
nõ dñs: hñs vtiq̃ ſpm̃ ſctm̃ in q̃ dare poſſet vtile ꝛ fidele conſi
liũ ꝯiugiꝭ. vñ cũ dixiſſet de ml̃iere cui⁹ vir moꝛtu⁹ fuerit: bea
tioꝛ ãt erit ſi ſic p̃mãſerit ſm meũ ꝯſiliũ: ne q̃s hoc ꝯſiliũ tanq̃
hũanũ ꝛ ñ dinũ ꝯtẽnẽdũ putaret adiecit. puto qđ ꝛ ego ſpm̃
dei hẽam ꝓinde ĩtelligẽdũ ẽ. etiã ipa q̃ a deo non iubenr̃: ſed
a ſctõ ei⁹ famulo vtil̃r ſuadenr̃. eadẽ dño inſpirante ſuaderi

Abſit em̄ vt quiſquā catholic⁹ dixerit q̄ ſuadet ſpūſſctūs non dn̄m ſuadere:cū ⁊ ipe dn̄s ſit ⁊ inſepabilia ſint opa trinitatis. Dicit em̄ apl's.De v̄ginib⁹ aūt dn̄i p̄ceptū nō habeo ↄſiliū autem do.Nō vt hoc ē ↄſiliū alienū eſtimem⁹ a dn̄o:cum ↄtinuo ſeq̄r ⁊ dicat:Tāquā miſcdiam ↄſecutus a deo vt fidelis eſſem. Scdm̄ ḡ deū dat ↄſiliū fidele.in eo ſpū de q̄ ait.Puto aūt qd̄ ⁊ ego ſpiritū dei habeā.Uerūtamē aliud eſt dn̄i iubēt ꝭ impiuꝫ: aliud ↄſerui ſcdm̄ miſcdiam caritatis q̄ illi a dn̄o ē inſpirata atq̄ donata:fidele ↄſiliū:ibi em̄ aliud facere nō licet: h̄ aūt licet ita ſane:vt ip̄m licitū ptim q̄dē expediat:ptim v̄o nō expediat.Expedit em̄ tūc:qn̄ nō ſolū ꝑpter iuſticiā q̄ corā deo eſt ꝑmittit̄:ſ etiā hoib⁹ nullū ex hoc ip̄edimētū ſalutꝭ infert̄:velut cū dat ↄſiliū nō nubēdi apl's v̄ginib⁹:vn̄ p̄ceptū dn̄i ſe nō habere teſtat̄:licet aliud facere.i.nubere.⁊ min⁹ ↄtinētie bonuꝫ tenere ī nuptijs ip̄mq̄ licitū etiā expetit:⁊ qm̄ iuenta ⁊ illicita te ruiturā carnis infirmitatē:ſic excipit honeſtate nubendi vt nemīnē ip̄ediat ad ſaluteꝫ:quāuis magis expediret: magiſq̄ honeſtū eſſet ſi v̄go ↄſiliū q̄ p̄ceptū eā nō cōpellit arripet: tūc aūt nō expedit id qd̄ licitū eſt:qn̄ ꝑmittit̄ quidē:ſ vſus ipſius poteſtatis alijs affert impedimentū ſalutis: ſicut eſt vn̄ iā diu loq̄mur diſceſſio ↄiugis fidelis ab infideli quā nō ꝓhibet dn̄s p̄cepto legis:q: corā illo iniuſta nō eſt:ſ ꝓhibet apl's ↄſilio caritatꝭ:q: infidelib⁹ affert impedimētū ſalutꝭ nō ſolū ꝑniciosiſſime ſcandalizant̄ offenſi:verūetiā q: cū in alia ↄiugia ceciderit viuctib⁹ eis a q̄b⁹ dimittunt̄:adulterinis nexib⁹ colligati difficile reſoluunt̄.Ideo h̄ vbi qd̄ licet nō expedit non pōt dici ſi dimiſerit infidelē benefacit:ſi nō dimiſerit meli⁹ facit:ſicut dictū eſt q̄ dat nuptui bn̄ facit:q̄ nō dat nuptui meli⁹ facit:q: nō ſolū illud ſ vtrūq̄ pariterq̄ licet.Un̄ ad nihil hoꝝ p̄cepto domini q̄ſq̄ cōpellit̄:ſ etiā vtrūq̄ expedit:aliud min⁹ aliud amplius.Un̄ ad id qd̄ ampli⁹ expedit ↄſilio apl'i: q̄cūq̄ pōt capere ꝓuocat̄.Hic aūt vt de dimittēdo vl' nō dimittēdo infidelis cū fideli ↄiugio q̄rit̄ vtrūq̄ quidē pariter licitū eſt ꝑ iuſticiā q̄ corā dn̄o eſt ⁊ deo nihil hoꝝ ꝓhibet dn̄s: ſ nō vtrūq̄ expedit ꝑpter infirmitates hoim̄:⁊ iō id qd̄ nō expedit:apl's ꝓhibet:dāte ſibi dn̄o libeꝝ ꝓhibendi locū: q: neq̄ id qd̄ monet apl's ꝓhibet dn̄s:neq̄ id ꝓhibet apl's qd̄ iubet dn̄s.Qd̄ niſi

ita eſſet neq; ꝯtra ꝓhibitionē dn̄i apl's aliqd moneret: neq; cō tra iuſſionē ei⁹ aliqd ꝓhiberet. Proinde ī his duabus cauſis vna de nubēdo: vel nō nubēdo altera de infideli ꝯiuge dimit tēdo vel nō dimittēdo: aliud ſil'e īuenit in v̾bis apl'i aliqd diſ ſimile. Sil'e quidē illud qđ ⁊ ibi dicit. Preceptū dn̄i nō habeo ꝯſiliū aūt do: ⁊ h̄ dicit. Ego dico nō dn̄s. Quale ē em̄ p̄ceptu; dn̄i nō habeo: tale ē nō dicit dn̄s. Et q̄le eſt cōſiliū do: tale eſt ego dico. Illud aūt diſſil'e eſt q: de nubēdo ⁊ nō nubēdo pōt dici: hoc bn̄ fieri pōt: vt lic; illō meli⁹ qm̄ vtrū; expedit vnu; min⁹ aliud mai⁹. At v̾o de ꝯiuge in fideli dimittēdo vel nō di mittendo qm̄ vnū hoꝝ nō expedit aliud expedit: dici oportet qui dimittit bn̄ facit: ⁊ q̄ nō dimittit meli⁹ facit: ſ; dici nō oprtet nō dimittit q: ſc; nō expedit. Sic ḡ poſſum⁹ dicere meli⁹ eſſe ī fidelē ꝯiugē nō dimittere: quāuis liceat ⁊ dimittere: queadmo dū recte dicim⁹ meli⁹ eē qđ licet ⁊ expedit: quā id qđ licet nec expedit. His de cauſ̄ factū eſt vt ego exponēs dn̄i ſmonē quē ꝓlixū in mōte habuit: vbi vētū eſt ad q̄ſtionē de ꝯiugib⁹ di mittēdis vel nō dimittēdis: adhibueri ꝯciliū ab apl'o nō p̄ce ptū dn̄i vbi ait. Ceteris aūt ego dico nō dn̄s monēs eos q̄ ha berēt ꝯiuges infideles: vt ꝯſentiētes habitare ſecū nō dimitte rēt. Qđ vtiq; iō monēdū nō iubēdū fuit: q: nō tāto pōdere ꝓ hibēdi ſūt hoīes facere licita: q̄muis nō expediāt: q̄nto ꝓhibē tur pōdere illicito. Si aūt alicubi apl's etiā illa q̄ iubēda ſunt monere dignat̄: hoc facit ꝑcēdo infirmitati: nō p̄iudicādo iuſſi oni. Vn̄ ſic dixit. Nō vt ꝯfundā vos ſcribo: ſ; vt filios chariſſi mos moneo. Quid h; q̄ſtiōis vbi ait. Ego dico nō dn̄s. Ite; vbi ait. Ecce ego paul⁹ dico vob̄: q: ſi circūcidimī xp̄s vob̄ ni hil ꝓderit. Nūquid etiā h̄ dixit. Ecce ego dico non dn̄s: Non ſūt itaq; iſta ſil'ia: q: etiā illa q̄ iubet dn̄s nō ē indignū vl' ꝯtra riū ſi eadē monet apl's. Monem⁹ em̄ eos q̊s caros habem⁹ vt faciāt dn̄i p̄cepta vl' iuſſa: Cū v̾o ait ego dico nō dn̄s: oſ̄dit do minū nō ꝓhibere qđ ip̄e ꝓhibebat. Prohibuiſſet aūt dn̄s ſi eſ ſet illicitū. Ergo ſcđm ea q̄ ſupi⁹ dixim⁹ multūq; v̾ſauim⁹ lici tū erat ꝑ iuſticiā: ſ; licitū nō erat faciēdū ꝓpt̄ liberā beniuolē tiā. Tu aūt cui plac; ita nō licere qđ nō vetat dn̄s: ſ; apl's quē admodū nō licet qđ vetat dn̄s: eū exponere voluiſſes q̄d ſibi vellet qđ ait: Ego dico nō dn̄s: cū alloq̄ret̄ fideles. q̄b⁹ eſſent

ↄiuges infideles dixiſti: q2 dn̄s iuſſit ne ↄiugia ſibimet diuerſe religiōis copularēt: ⁊ ip̄m adhibuiſti teſtimoniū dn̄i dicētꝭ Nō accipies vxorē filio tuo a filiab⁹ alienigenaꝝ: ne traducat eū p⁹ deos alienos vt peat aīa ei⁹. Addidiſti etiā v̄ba ap̄li dicētis vbi ait. Mulier alligata eſt viro q̄diu vir ei⁹ viuit. Qō ſi mortu⁹ fuerit vir ei⁹ liberata eſt ⁊ cui vult nubat tm̄ in dn̄o: qō ita expoſuiſti vt adiūgeres id eſt xp̄iano. Deinde ſecutus es ⁊ addidiſti. hoc eſt ḡ dn̄i p̄ceptū tā in veteri quā in nouo teſtamēto: ⁊ hoc iubet dn̄s: hoc docet ap̄ls vt nō niſi eiuſdē religiōis ⁊ fidei maneāt copulata ↄiugia. Quare ↄtra dn̄i iuſſuꝫ ↄtra doctrinā ſctām ↄtra p̄ceptū teſtamēti veterꝭ ⁊ noui iubet ap̄ls vt diuerſe fidei maneāt copulata ↄiugia: q2 paul⁹ inquit p̄dicator gētiū ⁊ ap̄ls: iā in ↄiugio poſitos nō ſolū monet ſed etiā iubet: vt ſi alter ex coniugalibus credidiſſet alteꝝ nō credentē ſecū ↄſentientē habitare nō dimitteret. His verbis tuis aliud hoc aliud eſſe illud ſatꝭ euidēter oñdis. Aliud illud ſatꝭ quidē euidēter oñdis. Illō em̄ de his ↄiugijs agiẽ: q̄ nō ſūt p̄mit⁹ copulata. ne nubat femīa nō ſue religiōis viro: vel ne vir talē ducat vxorē. Id em̄ vt dicꝭ iubet dn̄s: docet ap̄ls vtrū p̄cipit teſtam̄tū: hoc aūt diuſum eē q̄s abnuat. Ubi igiẽ non de ↄiūgēdis ſ; de ↄiūctꝭ: ambo q̄ppe vni⁹ eiuſdē infidelitatꝭ fuerūt: q̄n ↄiūcti ſūt: ſ; euāgeliū ꝙ cū veniſſet: alter ſine altera vl̄ altera ſine altero credidit. Si ḡ aliud eſt hoc qō ſine ſcrupulo nulli⁹ dubitatiōis apparet: cur viꝝ fidelē cū infideli ↄiugio p̄manere nō licet: nā ⁊ dn̄s ſic ap̄ls iubet niſi forte iſto loco vacat illō qō tā fidel̄r ip̄e ap̄ls ait. An vultꝭ experim̄tū accipe ei⁹ q̄ in me loq̄ẽ xp̄s: Et vtiq; dn̄s ē xp̄s: Intelligꝭ ne q̄d dicamus: An i hoc explanādo aliq̄n diligēti⁹ imorabor. Attēde vt rem ip̄am explanādā tāq; in ↄſpectu declarādā planiore ſmōe ponam⁹. Ecce ↄiuges duo vni⁹ infidelitatꝭ ita fuerẽt q̄n ↄiūcti ſẽ. Nll'a de his q̄ſtio eſt q̄ ptineat ad illā dn̄i iuſſionē: doctrināq; ap̄licā ⁊ p̄ceptū teſtam̄ti veterꝭ ⁊ noui: q̄ p̄hibeẽ fidel̄ cū infideli copulare ↄiugiū. Iā ſūt ↄiuges: ⁊ adhuc ambo ſūt infideles Adhuc tales ſūt q̄les fuerūt: anteq; ↄiungerenẽ: q̄leſq; ↄiūcti ſunt. Uenit euāgelij p̄dicator credidit eoꝝ aut vnus aut vna ſed ita vt infidelis cū fideli habitare ↄſentiat. Iubet fideli domin⁹ vt īfidelē dimittat: an nō iubet. Si dixerꝭ iubet reclamat

apſs: Ego dico nõ dñs: ſi dixeris non iubet cauſam reqro Nec illã mihi reſponſurus es quã tuis lr̃is indidiſti: quia dñs ꝓhibet fideles infidelibꝰ iungi: hic em̃ nullomõ eſt iſta cauſa: quia de iã ꝯiũctis loqmur nõ de cõiungendis: ſicut ergo tuã cauſam non inueniſti cur non vetet dñs qd ꝓhibet apſs Cernis em̃ iã vt eſtimo nõ eſſe ipam cãm quã putaueris eſſe

Quare non debet ſolui con iugiũ ꝛ ꝙ ſine cõſenſu vtriuſqꝫ nõ fit matrimoniũ

¶ Ex concilio eodem Cap. XV

¶ Matrimonium conſenſu contrahitur nec inualidaẗ. ſi conſuetudo patrie non ſeruetur. c.j. extra deſponſa

De frãcia nobilis vir quidã nobilẽ de ſaxonia ſaxonũ lege duxit vxorem: Tenuit multis ãnis ex ea filios ꝓcreauit. Vex qꝛ nõ hiſdem legibꝰ vtuntur ſaxones ꝛ franci: cauſatus eſt qd eã non ſua id eſt francoꝝ lege deſpõſauerit vel acceperit aut dotauerit dimiſſaqꝫ illa duxit alterã. Sup hoc diffinuiit ſancta ſinodus: vt ille tranſgreſſoꝛ euãgelice legis ſubigaẗ penitẽtie a ſecũda cõiuge ſepeẗ prioꝛẽ reſumere cogaẗ.

¶ Examerõ Ambꝛoſij. ti. iiij. diei

¶ Qualiſcũqꝫ ſit vir ex quo ſemel placuit nõ ẽ dimittendꝰ. xxxij. q. v. c. hoꝛrẽdꝰ

Horrendus ꝛ incultus eſt vir: qui ſemel placuit nunqd vir alius eligendus eſt: comparẽ ſuum equus diligit ꝛ ſi mitteẗ alius trahere iugum neſcit: compar alterius et ſe nõ totũ putat. Tu cõiugalẽ repudias tuũ ꝛ ſepe putas mutandũ muta: ꝛ ſi vno defecerit die ſupduc riualẽ ꝛ ſtatim incognita cauſa quaſi cognitã pudoꝛis exequeris iniuriam.

¶ Auguſtinꝰ de ſermone domini in monte

¶ Similiter de vxoꝛe intelligaẗ eadẽ cauſa. ꝛ. q. c. ſi vxoꝛem

SI vxoꝛẽ quiſqꝫ habeat ſiue ſterilem ſiue defoꝛmẽ coꝛpe ſiue debilẽ mẽbꝛis cecã ꝛ ſurdã vel claudam vel ſi qd aliud ſiue moꝛbis ꝛ doloꝛibus laboꝛibuſqꝫ confectam. et quicquid excepta foꝛnicationis cauſa cogitari poteſt vehementer hoꝛribile. ꝓ ſocietate ꝛ fide ſuſtineat

¶ Auguſtin⁹ de bono coniugali

¶ Sterilem vxorem dimittere ⁊ fecunditatis cauſam ducere alicui non licet. xxxij.q.vij.c.tantum valet.

Tantū valet ſociale vinculū vt cū cauſa ꝓcreandi colligat nec ipa cauſa ꝓcreandi ſoluat. Poſſet em̄ hō ſterilem dimittere vxorē ⁊ ducere de qua filios habeat ⁊ tñ nō licet. Itē. Manet vinculū nuptiaꝝ etiā ſi ꝓles cui⁹ cauſa initiū eſt manifeſta ſterilitate nō ſubſequat: ita vt iā ſcientibus ꝯiugib⁹ nō ſe filios habituros. ſeꝑare ſe tñ vel ipa cauſa filioꝝ atq; alijs copulare nō liceat. Qđ ſi fecerint cū eis q̇bus ſe copulauerint adulteriū cōmittūt. Ipi aūt ꝯiugio manente plane vxoris volūtate adhibere aliā vñ cōes filij naſcāt vni⁹ cōmixtione ac ſemine alteri⁹ aut iure ⁊ poteſtate apud antiq̇s patres fas erat. vtꝝ ⁊ nūc fas ſit temere nō dixerim

¶ Ex ꝯcilio cartha.iiij. huic interfuit Aug⁹. Ca. XXV.

¶ Non licet alicui vxorem dimittere niſi cauſa diſcidij. primum eccleſie ꝓbetur. xxxiij.q.ij.c.Seculares.

Si vō ſeculares q̇ ꝯiugale ꝯſortiū nulla culpa grauiori dimittūt: vel etiā ſi dimiſerūt: ⁊ nullas cauſas diſcidij ꝓbabiliter ꝓponentes. ꝓpterea. matrimonia ſua dimittunt. vt aut illicita aut aliena ꝑſumāt: ſi aliquā ante epos cōꝓuinciales diſcidij cauſas dixerint: ⁊ ꝑuſq; in iudicio damnēt vxores ſuas abiecerint: a cōione eccleſie ⁊ ſctō ꝓplī cetu ꝓ eo qđ fidē ⁊ coniugia maculant excludantur:

¶ Nicolaus hiemario epiſcopo

¶ Quod ꝯſenſus contrahentiū ſufficit ad matrimoniū. xxvij.q.ij.c.ſufficiat ſoli.

Sufficiat ſcđm leges ſolus eoꝝ ꝯſenſus quoꝝ de cōiunctionib⁹ agit. qui ꝯſenſus cū ſol⁹ i nuptijs defuerit forte cetera oīa etiā cū ipo coitu celebrata fruſtrant: iohanne chriſoſtomo magno doctore atteſtante qui ait: Matrimoniū non facit coitus ſed voluntas

¶ Iudiciū vrbani pa. de filia iordani ꝑncipis vnde ſupra.

¶ Iuramento patris non cogitur puella nubere cui nunquā conſenſum adhibuit xxxj.q.ij.c.Si verum

Si veꝝ eſſe ꝯſtiterit qđ nobis legati iordanis principis retulerunt ſcʒ qđ ipe coactus ⁊ dolens filiā ſuā infantulā nolentē flentē ⁊ ꝓ viribus renitentē: nō aſſentientibus ſed valde dolētib⁹ mr̄e ⁊ parentela ramaldo rigelli filio

deſponſauerit.qm̄ canonū ⁊ legū auctoritas talia ſponſalia vt infra oſ̄dit nō approbāt:ne ignorantibꝰ leges ⁊ canones nimis durū qđ dn̄s videat:ita ſententiā tpamꝰ. vt ſi pnceps cū aſſenſu filie ⁊ matris ⁊ parētele id qđ ceptū eſt pficere voluerit ꝯcedamꝰ: Sin aūt legatꝰ nr̄ vtraſqꝫ ptes audiat :⁊ ſi nihil fuerit ex pte ſupradicti ramaldi qđ amplíꝰ impediat ab ipſo iordane ſacramētū qđ ꝯſtant hec vt dicta ſunt accipiat :⁊ nos canonū ⁊ legū ꝯcita ſequētes deinceps nō ꝓhibemus qn alij viro ſi voluerit pdicta filia eiꝰ tm̄ in dn̄o nubat.

¶Item Sacratio regi arogonū

¶Quorum vnū futurum eſt corpus. vnus eſſe debet ⁊ animꝰ atqꝫ ideo nulla in vita eſt copulanda alicui. xxxj.q.ij.c.de neptis

De neptis tue ꝯiugio quā te cuidā militi datuꝝ neceſſitatis tue articulo inſtante ſub fidei pollicitatione firmaſti:hoc eqtate dictāte decernimꝰ vt ſi illa viꝝ illuꝫ nō omino vt dicit rēnuit:⁊ in eadē volūtatis auctoritate pſiſtit:vt viro illi ſe ꝓrſus deneget nupturā: nequaquā eā inuitā ⁊ renitentē eiuſdem viri cogas ꝯiugio ſociari: Quoꝝ enim vnū corpꝰ eſt:vnus debet eſſe ⁊ animꝰ: ne forte cū virgo fuerit alicui in vita copulata:ꝯtra deū aplicqꝫ pceptū:aut reatum diſcidij aut crimē fornicationis incurrat: Cuiꝰ p ſe videlicet peccatum malum in eum redūdare conſtat qui eā ꝯiunxit inuitā:qđ pari tenore de viro etiā eſſe ſentiendū.

De ſeperatione coniugij ꝓpter errorē ꝯditionis

¶Nouellaꝝ ꝯſtitutio. XXXIII

¶Error cōditionis vitiat matrimonium

SI quis per errorez ancillā mulierē duxerit vxorē liberā putās: vel econtrario ſi libera mulier ſeruo p errorē iuncta ſit:poſteaqꝫ veritas repta fuerit dicendū eſt oīno nuptias nō cōſtituiſſe: Inter liberū eīn ⁊ ancillā ſeruū ⁊ liberā mulierem nuptie ꝯtrahi nō pn̄t. Qđ ſi calliditate ⁊ ꝯtinētia dn̄i ſeruꝰ ⁊ ancilla mr̄imoniū ꝯtraxerint cū libera pſona. Forte eīn dn̄s ancillā ſuā vt liberā viro ingenuo ꝯiūxit ⁊ dotē ꝓ ea pſtitit: vt ꝓpter nuptias donationē lucret totā vel ꝓ pte. Si qd ḡta

leꝯtingerit ipam donatione dotis ⁊ ancillā facit liberā ⁊ nuptie ꝯſiſtāt nulla lege q̄ntū ꝑtinet ad ſeruitutē hmōi matrimoniū ꝯcutiente: Sin aūt dn̄s ſpiritaliter quidē ancille ſue nuptias vel ſerui nō cōſenſerit: ſciēs aūt qd̄ nō cōcubuerit: forte eñ ideo hoc facit vt poſtea negotiū moueat homi libero qd̄ ancillā ei⁹ duxit vxorē vel ingenue mulieri qd̄ ſeruo ei⁹ nupta eſt: ſi q̄d ergo tale euenerit ⁊ ſpiritaliter dn̄s non cōſenſerit. At tñ rē ſciēs nō ꝓhibuerit ⁊ nuptie integro iure cōſiſtāt et ſeruilis cōditionis ꝑſona eripiat̄ ad ingenuitatē illo iure ſine dubitatione apto qd̄ liberi q̄ ex hmōi nuptijs fuerint ꝓcreati tam ingenij ꝙ legittimi ſunt

¶ Ex cōcilio apud vermetiā cui interfuit pipin⁹ rex. Ca.VI.

¶ De eo q̄ ancillā duxit i vxorē ꝙ putat eē liberā.xxix.q.ij.c.ſi q̄s ingenu⁹

SJ quis ingenu⁹ hō ancillā alteri⁹ vxorē accepit et eſtimat qd̄ ingenua ſit: ſi ipa feīa poſtea in ſuitute fuerit detecta: ſi eā a ſuitute redimere pōt faciat. Si nō pōt ſi voluerit accipiat aliā. ſi aūt ſeruā eā eē ſciebat ⁊ collaudauerat. ꝓut ligittimā eam habeat. Similiter et mulier ingenua de ſeruo alterius facere debet

De impotentia coeundi

¶ Gregorius iunior bonifacio epiſcopo

¶ Licet ducere aliā viro. cui ſua ob infirmitatē corꝑis debitū reddere nō valet xxxij.q.vij.c.qd̄ ꝓpoſuiſti.

QVod propoſuiſti ſi mlier īfirmitate correpta ñ valuerit viro debitū r̄ddere. q̄d e⁹ faciat ꝯiugal'; bonū eēt ſi ſic ꝑmaneret vt abſtinētie vacaret. ſ; q2 hoc magnoꝝ ē ille q̄ ſe ñ poterit ꝯtinere nubat magis: nō tñ ei ſubſidij opē ſubtrahat quā infirmitas ꝑpedit tamē nō deteſtabilis culpa excludit ¶ Codicū.li.v.Ca.XIX.titulo.x.

¶ Iſtd̄ habet̄ de verbo ad verbū in.l.in cauſis.C.d̄ repudijs Et corrigit̄ ⁊ extēdit̄ ad tres annos ꝑ auten.ſe.ſcʒ a.ſed hodie

SJ marit⁹ vxori ab initio mr̄imonij vſq; ad duos cōtinuos annos cōputādo. coire mīme ꝓpter imbecillitatē naturalē valeat mulier poſſit vel ei⁹ parētes ſine periculo dotis amittēde repudiū marito mittere

¶ Libꝛo.capitulo ꝝ.Titulo.VII.capitulo.XX.

¶ Iſtud habet in.c.vltío.extra de frigidi.⁊ mathema.c.Nō eſt.xxvij.q.ij.

SI vir ⁊ mulier cōiunxerint ſe in matrimonio et poſtea dixerit mulier de viro nō poſſe nubere cuz eo ſi poterit ꝓbare quod veꝝ ſit accipiat aliū eo qꝺ iuxta apoſtolū nō potuit ille vir ſuus reddere debitū.

¶ Exempla gregoꝛij ad iohannē rauennatū epm.

¶ Si mulier ꝓbauerit quod a viro ſuo nunꝗ̄ cognita fuerit ſeparent.xxvij.q.ij.ca.Qꝺ aūt interrogaſti.⁊.xxxiij.q.i.c.Qꝺ aūt interrogaſti.vel ſic licet mulieri alteri nuberi ꝗ̄ ꝓpter frigiditatē vir cognognoſcere nō poterit.

QUod aūt interrogaſti de his qui mr̄imonio iuncti ſūt et nubere nō poſſunt.Si ille aliam vel illa aliū ducere poſſit quib⁹ſcriptū eſt:Uir ⁊ mulier ſi ſe cōiunxerint: et poſtea dixerit mulier de viro qꝺ nō poſſit coire cū ea: ſi poteſt ꝓbare ꝑ iuſtū iudiciū quod veꝝ ſit accipiat aliū.Si autez ille aliam acceperit ſeperentur.

¶ Exempla gregoꝛij.II.ad iohannē rauennatū archiepm.

¶ Licet mulieri alteri nubere quam ob frigiditatem vir cognoſcere non poterit.xxxiij.q.j.ca.Requiſiſti.

DE his requiſiſtis qui ob cauſaz frigide nature ſe dicūt nō poſſe inuicē opam carnis dātes cōmiſceri.Iſte vo ſi nō poteſt ea vti ꝓ vxoꝛe habeat quaſi vxoꝛē.Quod ſi recinaculū iugale voluerūt reſcindere:maneant vtriqꝫ innupti.Nā ſi huic nō potuit naturalit̄ ꝯcoꝛdare: qm̄ nō alteri ꝯueniat.Igit̄ ſi vir aliā vxoꝛē vult accipe manifeſta rōne patet: quod ſuggedēte diabolo odij fomite exoſam eā habuit:⁊ ideo eam dimittere mēdacij falſitate mollit̄.Qꝺ ſi mulier cauſatur et dicit volo mater eſſe ⁊ filios ꝓcreare:vterqꝫ coꝝ.vij.manibus ꝓpinquoꝝ tactis ſacroſanctis reliquijs iureiurādo dicat: vt nūquā ꝑmixtōe carnis ꝯiuncti:vna caro effecti eſſent.Tūc videt̄ mulierē ſcꝺas poſſe cōtrahere nuptias.Humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis eoꝝ.vir aūt ꝙ frigide nature eſt maneat ſine ꝯiuge.Qꝺ ſi ⁊ ille aliā copulā accepit:tūc hij ꝙ iurauerūt ꝑiurij crimie rei teneant̄:⁊ penitētia ꝑacta pꝛioꝛa cogant̄ recipe conubia. ¶ Imarus renenſis archieps.

¶ Quid de hijs qui maleficijs impediti coire nō poſſunt.xxxiij.q.j.c.Si quis per ſoꝛtiarias.

SI ꝑ ſoꝛtiarias atqꝫ maleficas occulto ſed nūquā iniuſto dei iudicio ꝑmittente ⁊ diabolo ꝑ̄parante cōcubit⁹ nō

ſequitur hortandi ſunt quib⁹ iſta euenitũt: vt corde contrito ⁊ ſpũ humiliato deo ⁊ ſacerdoti de omnib⁹ peccatis ſuis purã ꝯfeſſionem faciant: ⁊ ꝓfuſis lacrimis ac largioribus elemoſi-nis ⁊ orationib⁹ atq̃ ieiuniis dño ſatiſfaciant: ⁊ ꝑ exorciſmos ac cetera medicĩe eccl̃iaſtice medicĩe munia miſtri eccleſie ta-les quantũ annnerit domin⁹ qui abimelech ac dñm eius abra ham ſanauit ſanare ꝓcurent Qui forte ſi ſanari nõ potuerit ſeꝑari valebunt Sed poſtquã alias nuptias expetierint illis in carne viuentibus quibus iuncte fuerint. prioribus quas reliquerant etiã ſi poſſibilitas cõcumbendi eis reddita fue-rit reconciliari nequibunt

¶ Ex ꝯcilio apd vermetiã tꝑib⁹ pipini regi. Ca. XXVII.

¶ Cũ iſto ꝯcor. c. laudabilẽ extra de fri. ⁊ maleficiati.

SI qua mulier ſe ꝓclamauerit qd vir ſuus nunq̃ coiſſet cum ea exeant inde ad crucẽ: ⁊ ſi verum fuerit ſeparen tur ⁊ ita faciat qd vult.

¶ Ex concilio apud compendium. Cap̃. XX

¶ In veritae viri ꝯſiſtat ſi mľier negat ſe cognitã ab eo. xxxiij. q. j. c. ſi q̃s acce.

SI quis acceperit vxorem ⁊ habuerit eã aliquo tempo-re: ⁊ ipſa mulier dicit qd nõ coiſſet cũ ea ⁊ ille vir dicit qd ſic fecerit: ĩ ꝟitate ꝯſtiterit viri qꝛ vir caput ẽ mľer;

De ſeparatione coniugij ob nõ cauſam fornicationis

¶ Ex concilio tiburienſi. Capľo. II.

¶ De eo q̃ dormit cũ ſpõſa fratris ſui. habeť. xxvij. q. ij. c. quidam deſpõſauit.

VIr ſi duxerit vxorẽ comcumbere cum ea non valẽs ⁊ frater ei⁹ clanculo viciauerit eam ⁊ grauidam reddi-derit ſeparentur. Conſiderata autem imbe cillitate miſericordia eius imptiatur ad cõ-iugium tantum in domino.

¶ Ex cõcilio maguntino. Capľo. VI

¶ Diſiungatur ⁊ nunquã coniugio copulãť qui in quemlibet ſubiectorum admiſ ſerit. xxxij. q. vij. c. Si quis viduam.

SI quis viduã vxorẽ duxerit ⁊ poſtea cũ filiaſtra fuerit fornicat⁹ ſeu cũ duab⁹ ſororib⁹. aut ſi qua cuz duobus

fratrib⁹:ſeu cũ prẽ ⁊ filio:ſi q̄s relictã fr̄is:ſi q̄ſneptẽ: aut no
uercã.aut nurum.aut ꝯſobrinã: aut filiã auunculi.aut ei⁹ re
lictã.aut priuignã polluerit:eos diſiũgi ⁊ vlteri⁹ nunq̄ꝫ cõiu
gio copulari p̄cipim⁹ ¶Nicolaus papa.

¶Ante tp̄s ꝯſentiẽdi ꝯiugiũ ꝯtrahi nõ põt.xxx.q.ij.c.vbi non eſt ꝯſenſus.

Ubi nõ eſt ꝯſenſus vtriuſq̄ꝫ nõ eſt ꝯiugiũ. Ergo q̄ pue
ris dãt puellas in cunabulis vel ecõuerſo nihil faciũt:
niſi vtrũq̄ꝫ puerox̄ cõſentiat poſtq̄ꝫ venerit ad annos
diſcretionis. Nõ eſt ꝯiugiũ niſi fiat vtriuſq̄ꝫ ꝯſenſus etiã ſi pa
ter ⁊ mater hoc fecerint ⁊ voluerint

¶Nicolaus papa ad cõſulta bulgarorum.

¶Qui de ſacro fonte ſuſcipit̄ fili⁹ eſt ei⁹ a quo ſuſcipit̄.xxx.q.iij.c.ita diligere.

Ita diligere debꝫ hõ eũ qui ſe ſuſcipit a ſacrofonte ſicut
patrẽ. Itẽ. Eſt inter fratres ⁊ filios ſpũales gratuita et
ſctã cõmunio que nõ eſt dicẽda ꝯſanguinitas.ſed poti⁹
habẽda ſpũalis ꝓximitas: Unde inter eos arbitramur fieri
poſſe q̄olibet nõ ꝯiugale cõnubiũ:quãdoquidẽ nec inter eos
qui natura ⁊ eos qui adoptiõe filij ſunt venerãde romane le
ges mr̄imonia ꝯtrahi nõ ꝑmittũt. Itẽ: Inter eos nõ ꝯtrahit̄
mr̄imoniũ q̄s adoptio iũgit q̄ntomagis a carnali oportet int̄
ſe ꝯtubernio ceſſare quos ꝑ celeſte ſacramentum regeneratio
ſctiſpũs vincit. Longe igit̄ inq̄t ꝯgruenti⁹ fili⁹ pr̄is mei vel
frater me⁹ appellat̄ is quẽ gr̄a diuina quã quẽ hũana volũtas
vt fili⁹ ei⁹ vel frater me⁹ eẽt elegit prudẽtiuſq̄ꝫ ab alterna cor
poris cõmixtõe ſecernũt̄. ¶Nico.ſalomonitano ep̄o.

¶Non ſeparetur a viro que filiaſtrũ de ſacro fonte leuauit.xxx.q.j.c.Noſſe de.

Noſſe deſideras:vtx̄ mlier q̄ viri filiũ ex alia femĩa ge
nitũ de ſacrofonte leuauerit:poſtmodũ cũ eodẽ viro co
pulari.q̄s ideo iũgi poſſe decernim⁹: quia ſcd̃m ſacros
canones niſi ambox̄ ꝯſenſu nulli⁹ religionis obtẽtu debet cõ
iunx dimittere ꝯiugẽ. Pertinet aũt ad ingẽs vxoris exitium
q̄d hñs odio vix̄ vel infirmitatẽ ei⁹ nõ ꝯſiderãs:quaſi cã pie
tatis opat̄ impietatẽ:maxie cũ p̄cipiat apl's. Nolite inquiẽs
fraudare inuicẽ niſi ex ꝯſenſu ad tp̄s vt vacetis orõni: ⁊ iterx̄
reuertimini ĩ idip̄m:ne temptet vos ſathanas ꝓpter incõtinẽ
tiã vr̄am. Ergo ſi nõ ꝯſenſu vtriuſq̄ꝫ cõiugis hoc factum eſſe
ꝓbat̄.ne fraudent̄ inuicẽ ſed reuertant̄ in idip̄m p̄ſertim cuꝫ

dicat apl's: Uxor ptātem corpis ſui nō habet ſ vir: ſimiliter ⁊ vir ptātem ſui corpis nō habet ſꝫ mulier

¶Ex concilio apud vermetiā. Caplo. IIII

¶Ab vxore ſeparetur qui filiaſtrum ſuum coram epiſcopo tenuit. xxx. q. j. c. Si quis filiaſtrum.

Si qs filiaſtrū aut filiaſtrā ſuam ante epm ad ꝯfirmationē tenuerit: ſeparet ab vxore ſua ⁊ alterā nō accipiat

¶Nicolaus papa rodolpho bituricenſi epo.

¶Non ſeparent ab vxorib⁹ q̄ filiaſtros ſuos corā epo tenēt. xxx. q. j. De his qui

De his qui filiaſtros ſuos ad ꝯfirmationē tenuerit coram epis. id eſt q̄ filios vxoris ſue de viro priori dum criſmant ab epis ſup ſe ſuſtinēt: ſi inſcientia ſicut aſſeris fit licet ſit pctm̄ tamē nō vſq ad ſeparationē ꝯiugij puniēdū eſt. Lugeāt tn̄ ⁊ digna penitētia hoc diligētes dn̄o dicāt. Delicta ignorantie nr̄e ne memineris

¶Deuſdedit ſancte romani eccl'ie epo ſcribit gordiano hiſpalenſis eccleſie epo ⁊ fratri cariſſimo.

¶Separentur viri ab vxorib⁹ qui aliquo caſu natos ꝓprios coram epo tenent. xxx. q. j. c. puenit ⁊ iō qꝛ ꝯtrahitur cognatio ſpūalis.

Deuſdedit ſctē romane eccl'ie ⁊ apl'ice eps Gordiano hiſpalēſis eccl'ie coepo ⁊ fratri dilectiſſimo. puenit ad nos dyacon⁹ ſctitatis vr̄e epl'am deferēs qđ quidā viri et ml'ieres p̄terito ſabbato paſchali die ꝓ magno ꝑlorꝫ incurſu: neſciētes filios ſuos ſuſcepiſſent ex lauachro ſctō Cupis ḡ ſcire ſi ꝓ tali rōe accidēdi viri ac ml'ieris dēant ad ꝓpriū vſuꝫ redire an nō Nos vō ex hac re meſti inq̄ſiuim⁹ ꝑorꝫ dicta: Inuenim⁹ aūt in archiuis hui⁹ apl'ice ſedis tā talia ꝯtigiſſe in eccleſia hiſaurie ⁊ epheſiorꝫ ſil'r hieroſolime Aliarꝫ etiā eccl'iarꝫ epis ⁊ earū ciuitatū ab hac apl'ica ſede volētib⁹ ſcire vtrꝫ viri ac mulieris ad ꝓprium redirent thorꝫ. Beate memorie ſancti patres: iulius: innocenti⁹: celeſtin⁹: cū eporꝫ plurimorꝫ ⁊ ſacerdotū cōſenſu in eccleſia beati petri aplorꝫ p̄ncipis ꝓhibentes talia pſcp̄ſert ⁊ ꝯfirmauerūt vt nullomō ſe in ꝯiugio recipent mulieres ac viri q̄cunq aliqua ratione ſuſcepere natos ꝓpos ſed ſeparentur ne ſuadente diabolo tale vitium inoleſcat per mundū Scitis quia quomō ſunt. vij. dona ſanctiſpūs: ita ſūt vij. baptiſmi dona A p̄mo ergo pabulo ſacrati ſalis ⁊ ingreſſu eccleſie vſq ad ꝯfirmationē p criſma. A primo ergo hoc vſq

ad ſeptimū: nullus xp̄ianus ſuā cōmatrē in cōiugio ſuſcipere debet: ⁊ qui p̄ſumpſerit tamdiu anathematis vinculo religet̄ donec penitētiā egerit digne.

¶ Zacharias papa theodolo epiſcopo renenſi:

¶ Filia ſpūalis carnali filio nullomō nubere pōt. xxx. q. iij. c. Pitatiū quod nob̄

ZAcharias eps̄ ſeruus ſeruoꝝ dei reuerētiſſimo ⁊ ſctiſſimo fratri theodoro epō ticimenſēſis. Pitaciū quod nob̄ tua venerāda fraternitas obtlit ſuſcipimꝰ p̄ qd̄ nos ſciſcitari voluiſti: ſi liceat filiū cuiꝰ pater alterius filiā ex ſacro baptiſmate ſuſceptā. id eſt ſpūalem eiuſdē patris filiā qd̄ dici crudele eſt mr̄imonio accipe: qd̄ apud te enormiter aſſeruiſti ꝯtigiſſe. S; bn̄ tua fraternitas cōptum habet qd̄ dn̄s moyſi p̄cepit dicēs. Turpitudinē patris tui ⁊ matris ⁊ ſororis tue nō reuelabis. Turpitudo eñ tua eſt. Cū ḡa ꝓpria cōſanguinitate p̄cipimur abſtinere: multomagꝭ a ſpūali patris nr̄i filia omni occaſiōe aut argumēto ſepoſito ſubnimia diſtractōe nos cauere ꝯuenit: ne irā diuine examiatiōis incidat: ſi quis tali facinori mixtꝰ mīme reſtrinxerit frena luxurie. Vn̄ ⁊ oēs oīno cauēdi ſūt a tali ſceleris cōmixtiōe: ne ineternū p̄eant. Sed is q̄ huiꝰ ꝑnitioſe temeritatis aīe ſue ſalutē deſpiciēs: impioſe miſcuit mr̄imonio: p̄ oīa tua fraternitas ſtudeat ſepare: ⁊ penitētie digne ſubmittere q̄tenꝰ ab eterna exui damnatiōe aīas coꝝ lucreris p̄ſtāte dn̄o. De filijs aūt q̄ ex eis nati eſſe ꝓbant̄ retuliſti ſi liceat eos mr̄imonio copulari. S; hi cur ꝓhibeant̄ a ꝯiugio aut p̄ hmōi penitentiā agere cōpellant̄. Dū ex hoc abſq; dānatiōe eſſe ꝓhibent̄ q; nec pater p̄ filio neq; filiꝰ p̄ patre ſuſtinebit tormēta: dicēte dn̄o p̄ ꝓphetā. Aīa patris mea eſt et aīa filij mea eſt. Aīa q̄ peccauerit ipa morieṫ: S; ⁊ frater chariſſime de his dixiſſe ſufficiat. Caue autē ne aliter agere ſubiectis concedas ne a recto tramite inueniaris deuiare.

¶ Ex decretis grego. iunioris.

¶ De iſto habetur in. c. ſi quis. xxxiij. q. ij.

SI quis ſpiritualē cōmatrē in coniugiū duxerit anathema ſit.

¶ Explicit liber. VI.